

Ryssäntorni, Holju ja Logan Place

- Ouraluodon luotsiaseman 150-vuotishistoriikki

Mika Nyssönen

MERIKARVIAN KUNTA

2001

Ryssäntorni, Holju ja Logan Place

- Ouraluodon luotsiaseman 150-vuotishistoriikki

1. Johdanto ja työn eteneminen	1
2. Tärkeitä vuosilukuja	5
3. Muisteluita ja aikalaiskertomuksia	28
Pienoisnäytelmän käsikirjoitus	38
LÄHTEET	47

Omistan tämän kirjoitustyön tyttärelleni Matilda Sofialle – viisaalle ja voimakkaalle taistelijalle.

1 Kor. 13

”Kesällä ei luonnon kanssa kannata tapella, sille häviää aina. Talvella voi tuiskulle kääntää selkensä.” Mikko Veneranta, eläkkeellä oleva kalastaja, Merikarvia.

1. Johdanto ja työn eteneminen

Ouraluodon luotsiasema siirtyi Merikarvian kunnan omistukseen Saaristomeren merenkulkupiiriltä v.2000. Sopivasti, voisi sanoa, 150-vuotisjuhlien kynnyksellä. Vaasan luotsipiirin alaista luotsaustoimintaa luotsiasemalla harjoitettiin vv. 1851-1968. Sen jälkeen asema toimi Rajavartiolaitoksen alaisen merivartioston tukikohtana vuoteen 1999 asti. Viimeisinä vuosina luotsiasema oli myös rajavartioston henkilökunnan lomanviettopaikkana.

Luotsiasemarakennuksen lisäksi Ouraluodolla on nykyään neljä rakennusta: ns. ryssänkasarmi, venevaja, sauna ja ulkovessa. Tänäsiellä on myös kaivo ja laitur. 150-vuoden aikana saassa on ollut myös muun muassa niin kutsuttu ryssäntorni, vanha luotsiasema ja lipputanko. Ja Hotelli on aivan lähivesillä vieläkin.

Tässä historiikissa tarkastellaan rakennetun ja nimetyn ympäristön suhdetta saarella harjoitettuun ammatilliseen toimintaan, vapaa-aikaan sekä arkipäivään. Ammatillinen toiminta tarkoittaa eri ammattien harjoittajia - pääasiassa luotsin työtä mutta myös esim. sota-ajan toimijoita. Vapaa-aikaan kuuluu luotsien omat harrastukset ja suhtautuminen turisteihin ja muihin epävirallisiin vieraisiin. Arkipäivää luotsiasemalla viettivät kesällä luotsien perheet. Historiikin näkökulma on siten ympäristölähtöinen

Jokaisella toimijalla on ollut oma suhteensa vaikkapa holjuksi nimitettyyn kiveen tai luotsiaseman vartiohuoneeseen. Suhteet ovat erilaisia riippuen toimijasta: esim. lapset vietiin holjuun eli ison kiven taakse virallisten vieraiden vierailujen ajaksi. Luotseille holju oli eräänlainen verho, joka vedettiin arkielämän eteen ammatillisen toiminnan niin vaatiessa. Lapsille holju oli ehkä kiva piilopaikka, jonka taakse he sukkelasti siirtyivät, kun käsky kävi.

Vartiohuone puolestaan oli luotsien ammatillista yksityisaluetta – ehkä eräänlainen piilopaikkakin, jossa ei kuitenkaan turhaan oleskeltu. Vapaa-aikaa ja arkielämää ei silti oltu suljettu pois vartiohuoneesta. Lapsille se oli jännittävä paikka, josta jäi mieleen isän tuoli. Kalastaja kiinnitti huomionsa seinällä oleviin karttoihin ja kaukoputkeen.

Ympäristölähtöisyyden tukena historiikissa valotetaan luotsiasemaan liittyviä keskeisiä vuosilukuja. Niihin perehdytään toisessa pääluvussa hieman taustaa kertoen. Millaisia sitten ovat tapahtumat keskeisten vuosilukujen taustalla? Ensimmäisen luotsivartiotuvan rakentaminen, ryssänkasarmin ja ryssäntornin rakentaminen I maailmansodan aikana, luotsilakko, kieltolain aika, nykyisen luotsiaseman rakentaminen, luotsaustoiminnan päättyminen ja merivartionnin aloittaminen Ouraluodolla ovat muun muassa olleet kiinnostavia aikoja.

Kolmannessa pääluvussa keskitytään luotsien ja muiden aikalaistoimijoiden kertomuksiin sekä yleiseen muistitietoaineistoon. Tässä aineistossa kuuluu ammatillisten, vapaa-ajan sekä arkipäivän toimijoiden ääni. Tämä ääni kuuluu vielä, ja onkin meidän hyväjalkaisten tehtävä kiertää nauhurin kanssa taltioimassa tuo ainutlaatuinen tieto. Valitettavasti yksi päivä ehti sammuttaa äänen. Tämän koin huhtikuussa, kun en saanut mahtumaan kalenteriini tapaamista samalle päivälle. Kulttuuriympäristömme elää meissä. Kun me kuolemme, niin kulttuurimme kuolee, jos sitä ei ole ymmärretty taltioida.

Viimeisenä osana kerronnan puolella on pienoisenäytelmän käsikirjoitus. Se ei ole varsinainen pääluku, mutta ei liitekään. Näytelmässä käsitellään kolmea tapahtumaa luotsien elämästä eri vuosina ja vuodenaikoina. Henkilöt ovat oikeita, tapahtumat peräisin muistitietoaineistosta ja vuorosanat fiktiota.

Valokuvilla on historiikissa suuri rooli. Alkuperäinen idea oli rakentaa historiikki valokuvien ympärille. Tällä tavalla ei kuitenkaan olisi saatu esiin sitä moni-ilmeisyyttä, mikä syntyy ympäristön ja toimijoiden suhteesta. Kaikista vuosiluvuista ja tarinoista ei ole kuvia kuten esim. sota-ajoista ja jäihin pudonneista luotseista. Valokuvia käytetään elävöittämään kerrontaa, mutta myös kertomaan sanoja enemmän.

Muuta kerrontaa tukevaa aikalaisaineistoa edustavat luotsiaseman kalustoluettelot eri vuosilta, ote luotsiaseman tarkastuskirjasta (löytyi 18. kesäkuuta 2001 luotsiaseman venevajasta!), luotsausluettelot, tullausluettelo, ensimmäisen luotsivartiotuvan luotsien virkatodistukset, rakennuspiirustukset sekä merimerkkien piirustukset.

Aikalaisaineiston kokoaminen on ollut työlästä. Merikarvialla sijaitsevan Ouraluodon luotsiaseman kalustoluettelot, piirustukset ja tuo satumaisesti löytynyt tarkastuskirja ovat sijainneet hajallaan eri puolilla Suomea eikä aina niin loogisissa paikoissa. Hakusanoilla

Ouraluodon luotsiasema ei päästy pitkälle. Mutta sanoja *Sastmolas lotsplats, Södergrund uppässningstugan* sekä *Söderskär lotsstuga* yhdistelemällä pääsi kiinni asiaan.

Aikalaisaineiston hajanaisuus ja epä johdonmukaisuus muodostavat tutkijan kannalta mielenkiintoisimman osan tästä luotsiaseman historiakatsauksesta. Keskeisimmän epä johdonmukaisuuden muodostavat erilaiset tiedot ensimmäisen luotsituvan rakentamisajankohdasta.

Vaasan maakunta-arkistossa säilytettävästä Vaasan luotsipiirin arkistosta löytyneet rakennuskorjausten luettelot (Bc5, Bc7) sekä kalustoluettelo (1932, Bab1) todistavat, että ensimmäinen luotsituparakennus rakennettiin Södergrundin saarelle v.1851. Kansallisarkistossa säilytettävästä Luotsi- ja majakkalaitoksen arkistosta löytyneet menneiden kirjeiden diaarit (1851, 1852 Ah 4), saapuneiden kirjeiden diaarit (1851 Ab 14) sekä aktit (Eb 36-38) ovat samaa mieltä rakentamisajankohdasta. Rakennuskorjausten luettelot, joissa on mainintoja korjauksista aina vuoteen 1937 saakka, eivät mainitse mitään v.1857 rakennetusta luotsituvasta. Sellaisesta on kuitenkin maininta Suomen merimuseossa säilytettävän Andersinin kirjasarjan osassa: *Beskrifning öfver Finlands Sjömärken m.m. 1724-1900 II*. Vuonna 1857 rakennetun luotsivartiotuvan puolesta todistaa myös Suomen merimuseon arkistosta löytynyt rakennuspiirustus vuodelta 1883. Sen alalaidassa on kirjoitus: ”Byggd – 1857. Pris 600 mark”.

Rakennuspiirustuksia vuoden 1851 luotsivartiotuvasta ei ole löytynyt. On kuitenkin perusteltua olettaa, että 150 vuotta sitten Södergrundin luodolle rakennettiin Vaasan luotsipiiriin kuulunut ensimmäinen vartiotupa Merikarvian luotseille. Vahvistusta tälle tiedolle antavat uuden luotsipaikan kolmen ensimmäisen luotsin virkatodistukset joulukuulta 1851, tullausluettelo vuodelta 1853 sekä luotsauspäiväkirja vuodelta 1853. Kaikki löytyvät Kansallisarkistosta Luotsi- ja majakkalaitoksen arkistosta.

Tarkkaa vastausta vaille on jäänyt myös venäläisille sotilaille vartiopaikaksi pystytetyn ryssäntornin rakentamisajankohta. Vaasan luotsipiirin rakennuskorjausten luettelot (Bc5, Bc7) mainitsevat kyllä vuoden 1916, jolloin rakennettiin venäläisille sotilaille yöpymis- ja oleskelutilaksi ryssänkasarmi. Oletettavaa on, että vartiotorni olisi rakennettu samaan aikaan, ellei jopa ennen kasarmia.

Suoranaista tutkimuskirjallisuutta Merikarvian luotsiasemasta ja luotsaamisesta ei oikeastaan ole ollenkaan. Merikarviaa on käsitelty hajanaisesti ja epä johdonmukaisesti alan perusteoksessa:

Suomen Luotsi- ja majakkalaitoksen historia 1808-1946 (Iisakki Laati, 1946). Mainintoja Merikarvian luotseista on myös saman kirjasarjan ensimmäisessä osassa vuoteen 1808 asti (Aina Lähteenoja, 1947), mutta se tieto ei ole relevanttia tämän historiikin kannalta. Suuntaa antavaa kirjallisuutta edustavat Martin Öhmanin v.1996 kirjoittama *Miehet Leidarilla. Luotsaustoiminta Saaristomerellä 1696-1996.*, Ari Sirénin selvitys *Jussarö. Ett lots- och gruvsamhälle i Ekenäs yttre skärgård.* vuodelta 2000 sekä Jack Mikanderin ja Christian Westerbackin *Söderskär* vuodelta 2000. Meren tuoksua ja präiskeitä sekä saaristossa olemisen perusluonnetta on valottanut Matti A. Pitkäsen erinomainen kuvakertomus *Merikalastajat* vuodelta 1978.

Mielenkiintoista aihetta läheisesti sivuavaa tutkimusta edustaa tutkija Harri Nymanin tekemä *Historiallisten merimerkkien ja luotsipaikkojen inventointi 1996-2000*. Valitettavasti tuloksia ei ole ehditty vielä julkaisemaan eikä siten tässä hyödyntämään. Kuitenkin merkillepantavaa on valtakunnallisen kiinnostuksen herääminen merenkulun rakennushistorialliseen perintöön osana kulttuuriympäristöä.

Tutkimusotteeltaan tämä historiikki on vapaamuotoinen. Viitteitä ei käytetä, eikä varsinaista tutkimusongelmaa ole. Tarkoituksena ei ole siis hakea yhtä tiettyä ratkaisua vaan esittää ja kertoa 150-vuotisen luotsiaseman vaiheista erilaisen aineiston avulla.

Osoitan tässä yhteydessä erikoiskiitokset tietojen ja valokuvien toimittamisesta käyttööni sekä ilmapiiiriin perehdyttämisestä Ouraluodon kolmelle viimeiselle luotsille Viljo Östermanille, Eero Tuulelle ja Antti Kallavalle sekä entiselle merivartioaseman päällikölle Aimo Kuuskerille, ja Kalevi Östermanille, Jorma Pallasaholle, Eelis Välimäelle, Annikki Hanhivaaralle, Martti Harjulle, Lahja Leutoselle, Altti Leutoselle, Kirsti Lindhille sekä Pentti ja Ulla Kohvakalle. Lisäksi haluan kiittää kaikkia haastateltuja, valokuvan lähettäneitä, tiedon lähteille ohjanneita sekä asiantuntijoita, jotka ovat toimittaneet kopioita olennaisista asiakirjoista käyttööni pelkän puhelinoiton ja sähköpostin perusteella.

2. Tärkeitä vuosilukuja

1809

Suomi oli Haminan rauhassa v.1809 saanut autonomian ja ensimmäistä kertaa oikeuden päättää omista asioistaan. Venäjän valta kuitenkin tuntui ja näkyi erityisen hyvin luotsi- ja majakkalaitoksessa. Venäjän sotalaivasto liikuskeili paljon Suomenlahdella ja sikäläiset meriviranomaiset suorittivat merenmittauksia Suomen rannikolla. Venäläistä sotaväkeä oli myös majoitettu rannikkokaupunkeihin ja etenkin Viaporiin.

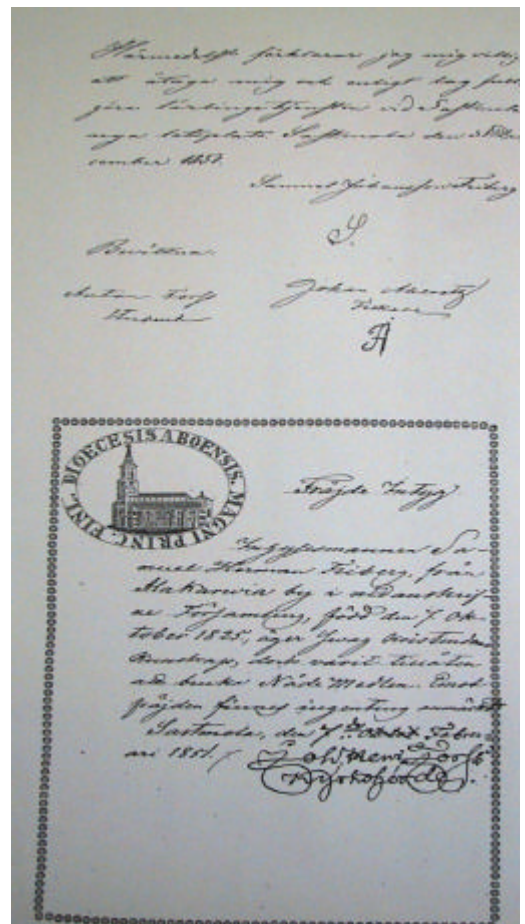
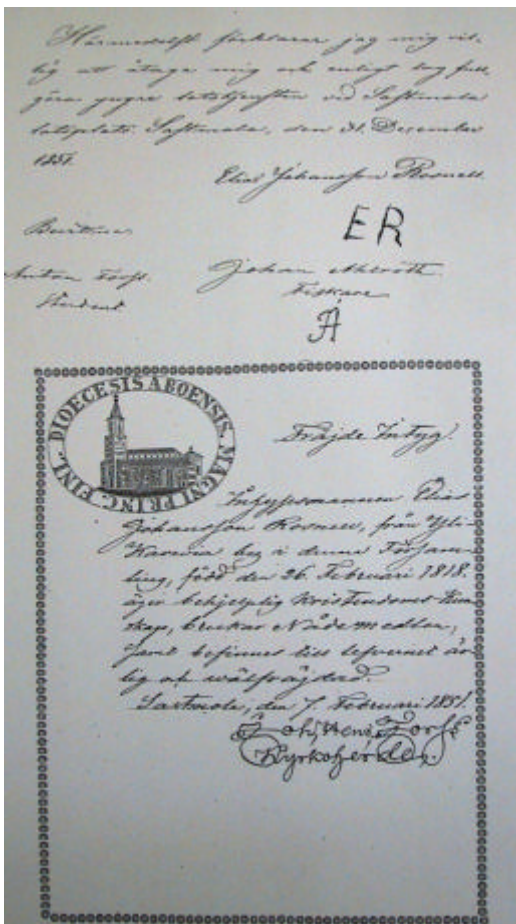
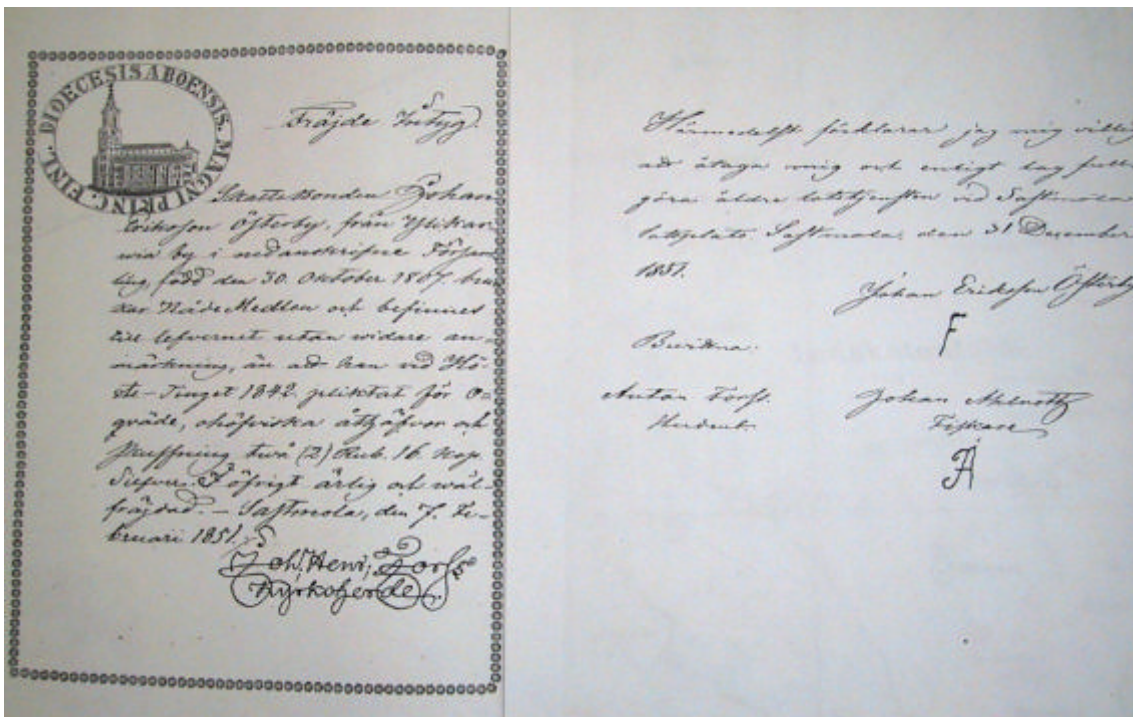
1812

Aleksanteri I hyväksyi ensimmäisen luotsilaitosasetuksen Venäjän vallan alaisena. Samassa yhteydessä annetun ohjesäännön mukaan luotsilaitoksen toiminnasta vastasi luotsipäällikkö, joka oli suoraan hallituskonseljin talousosaston alainen. Hänen oli myös annettava Suomeen sijoitetun merisotaväen päällikölle kaikkia luotsi- ja majakkalaitosta koskevia tietoja. Luotsipäällikön oli vuosittain tehtävä tarkastusmatka kolmasosaan maan saaristosta ja pidettävä siitä päiväkirjaa. Luotsipäällysmiehet olivat luotsipäällikön alaisia, eräänlaisia piiripäälliköitä. Seuraavan hierarkiassa tulivat luotsivanhimmat ja luotsit.

1851

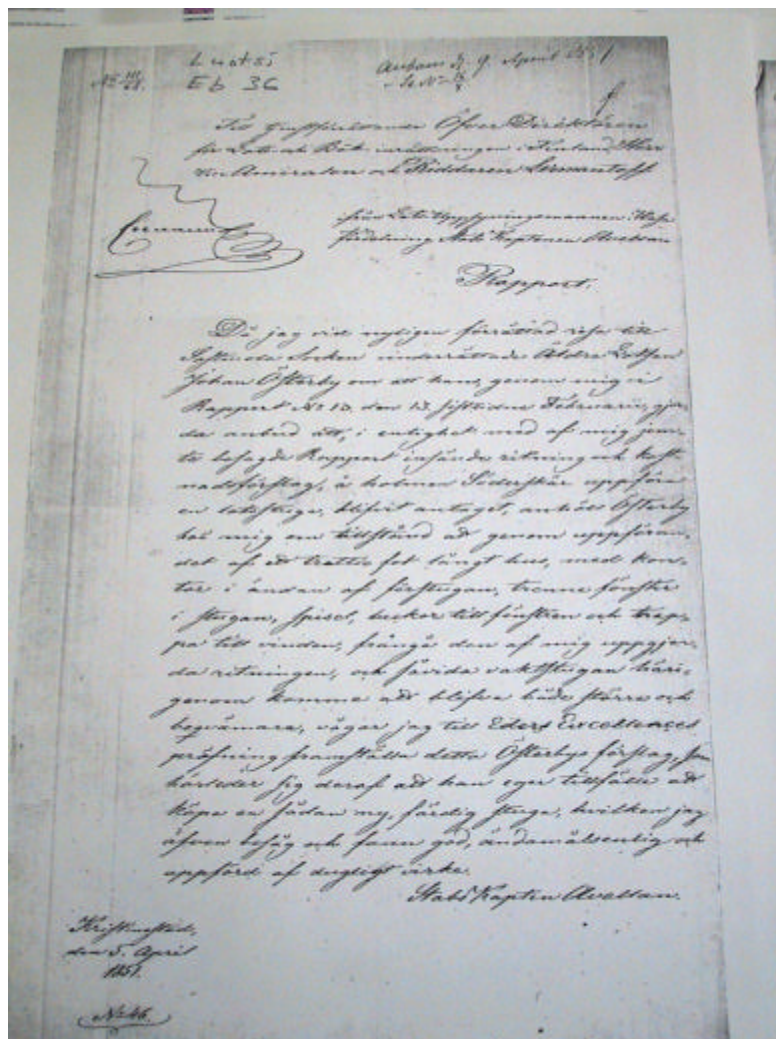
Vaasan luotsipiiriin kuulunut Ouraluodon luotsitupa rakennettiin v.1851. Elinkeinoelämän elpymisen 1800-luvun puolivälin jälkeen johti meriliikenteen vilkastumiseen koti- ja ulkomaan vesillä. Tähän tarpeeseen vastasivat useat vuosisadan puolivälin jälkeen rakennetut luotsivartiotuvat: luotsausten määrään kasvoivat samalla kun kauppa kävi. Merikarvian luotsivartiotuvan rakentamista vauhditti myös se, että v.1849 Pohjanlahden rannikko liitettiin kokonaisuudessaan Suomen luotsilaitokseen, joka kiinnitti erityistä huomiota rannikkoväylien kunnostamiseen. Merikarvialla – silloisissa asiakirjoissa paremmin tunnettu ruotsalaisesta nimestään Sastmola – luotsiasema rakennettiin Södergrundin l. Ouraluodon saareen. Aikalaisasiakirjoissa mainitaan myös nimi Söderskär luotsiaseman sijaintipaikkana. Sikäli Söderskär-nimi on harhaanjohtava, että Porvoon edustalla sijaitsee Söderskärin saaristo ja samanniminen majakka.

Luotsivartiotuvan luotseina toimivat Johan Eriksson Österby (s.1807) vanhempana luotsina, Elias Johansson Rosnell (s.1818) nuorempana luotsina sekä Samuel Johansson Friberg (s.1825) luotsioppilaana.

Ensimmäiselle luotsivartiotuvalle nimettyjen luotsien virkatodistukset vuodelta 1851. Kuva Merikarvian kunta.

Vanhempi luotsi Johan Österby esitti Vaasan luotsipiiripäällikkö kapteeni Avellanille suurempaa ja mukavampaa tupaa kuin Luotsi- ja majakkalaitoksen piirustuksissa oli. Österbyllä oli mahdollisuus ostaa kyseinen mökki valmiina ja Avellan suhtautui ehdotukseen myötämielisesti. Samoin suhtautui ehdotukseen myös Luotsi- ja majakkalaitoksen ylipäällikkö, vara-amiraali Lermantoff. Niin Merikarvialle saatiin Österbyn oma-aloitteisuuden myötä suurempi ja varustukseltaan tarkoituksenmukaisempi ja mukavampi luotsivartiotupa.

Johan Österby halusi luvan ostaa suuremman ja tarkoituksenmukaisemman mökin luotsivartiotuvaksi 5.4.1851, Eb36. Kuva Merikarvian kunta.

Lotsnings Dagbok för *Yngre Lotsen Elias Rosnell Krono-Lots vid Sastmola Lotsplats år 1853.*

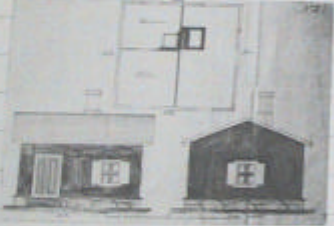
År	Månad	Fartyg		Färd		Fartygs lott	Lotsning		Lottens värde	Lottens nummer	Lottens innehåll	Fartyg och Lotsarens för Skipan samt en kassabok	
		namn och befattning	konst	lotten som det	lotten som det är		En lottens värde	En lottens värde					
Jan	1	Johan Ugg	Sjöman	Sjöman	Sjöman	Wahl	Sjöman	Jön	75	1	50	K. Lundqvist.	
	15	J. Hoff	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	25	10	1	25	J. Hoff.
	25	J. Hoff	Wahl	Wahl	Sjöman	Wahl	Wahl	Wahl	70	10	1	35	M. Wahlqvist.
	17	J. Hoff	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	25	9	1	20	L. Eriksson.
	25	J. Hoff	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	75	10	1	50	C. L. Lundqvist.
Jan	1	Johan Ugg	Sjöman	Sjöman	Sjöman	Wahl	Sjöman	Jön	75	1	50	K. Lundqvist.	
	1	J. Hoff	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	25	10	1	25	J. Hoff.
	1	J. Hoff	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	70	10	1	35	M. Wahlqvist.
Jan	1	Johan Ugg	Sjöman	Sjöman	Sjöman	Wahl	Sjöman	Jön	75	1	50	K. Lundqvist.	
	1	J. Hoff	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	25	10	1	25	J. Hoff.
	1	J. Hoff	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	70	10	1	35	M. Wahlqvist.
	1	J. Hoff	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	25	9	1	20	L. Eriksson.
	1	J. Hoff	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	75	10	1	50	C. L. Lundqvist.
	1	J. Hoff	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	25	7	1	20	J. E. Lundqvist.
	1	J. Hoff	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	70	7	1	30	J. H. Wahlqvist.
	1	J. Hoff	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	25	7	1	20	J. E. Lundqvist.
	1	J. Hoff	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	70	6	1	30	J. Hoff.
	1	J. Hoff	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	25	6	1	20	J. E. Lundqvist.
Extra Yngre Lotsen Samuel Friberg (Sastmola)													
Jan	1	Johan Ugg	Sjöman	Sjöman	Sjöman	Wahl	Sjöman	Jön	75	1	50	K. Lundqvist.	
	1	J. Hoff	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	25	10	1	25	J. Hoff.
	1	J. Hoff	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	Wahl	70	10	1	35	M. Wahlqvist.
Totalt 40 10													

Luotsauspäiväkirja Merikarvialta vuodelta 1853. Aukeaman otsikkona *Lotsnings Dagbok för Yngre Lotsen Elias Rosnell Krono-Lots vid Sastmola Lotsplats år 1853.* Väliotsikkona *Extra Yngre Lotsen Samuel Friberg (Sastmola).* Kuva Merikarvian kunta.

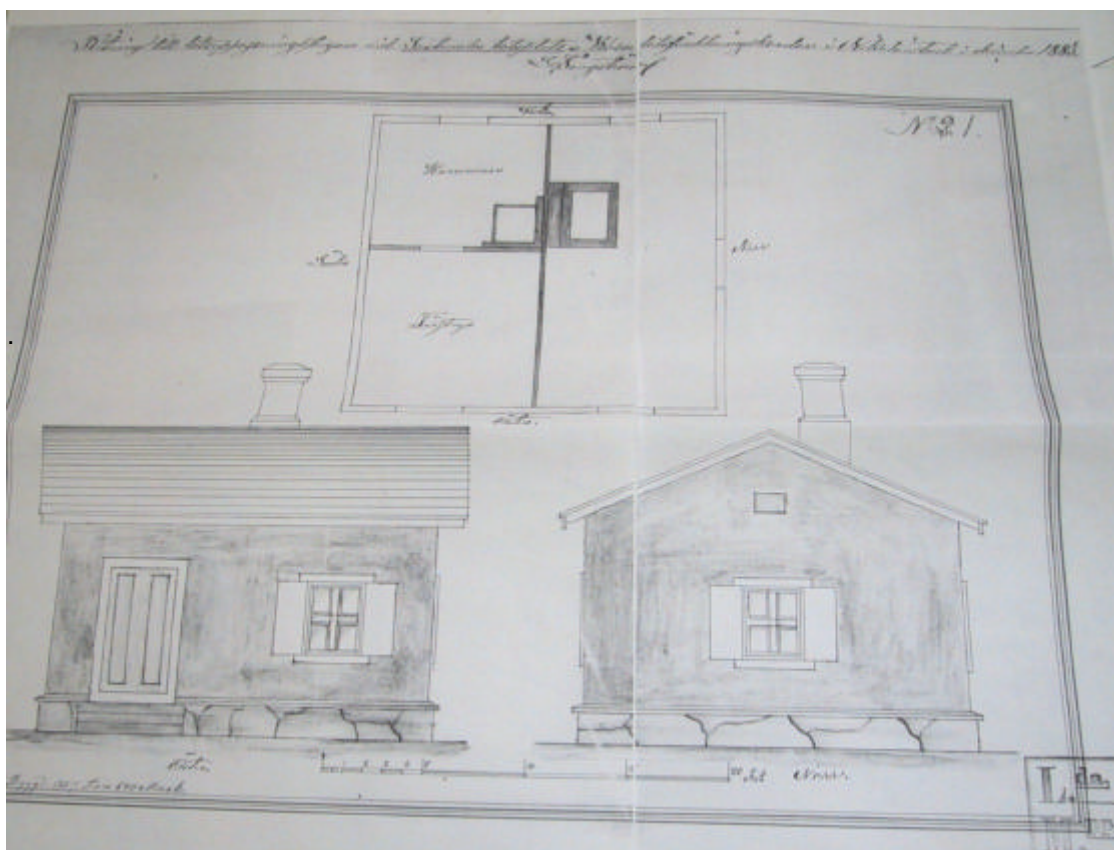
1857

Luotsivartiotuvan rakentamisvuosi Andersinin kirjasarjasta löytyneen tiedon sekä rakennuspiirustuksen tiedon mukaan.

Uusi luotsilaitosasetus. Luotsi- ja majakkalaitoksen johtoon asetettiin ylihallitus yhden miehen sijaan. Luotsilaitoksesta tuli sotilaallisesti järjestetty virasto, joka oli kenraalikuvernöörin käskyvallan alainen. Hallinnollisissa ja taloudellisissa asioissa se oli alistettu senaatin talousosastolle. Luotsipiirien johdossa olivat luotsipäällysmiehet, ja luotsivanhimmat olivat heidän alaisiaan.

155	N:o Klippan Södergrund	Läsningsstuga Läsningsstuga	År.
	<u>Uppassningsstugan</u>		1857 1857
	År 1857 uppfördes på klippan Södergrund en uppassningsstuga af stock, bränter- slagen och om-		
		mura under tak af rottefäll styggnads, som 1874 är vidvärd, har 1884 en längd af 5,74 meter, en bredd	1868 1874 1892
	af 5,64 meter och en höjd hvar stängeln till takisen af 4,16 meter, samt inrymnings bredden förstuga, en större stu- ga och en kammare. Stugan är upprest en meter hög signalstäng.		1893

Andersinin kirjan sivulla 155 todetaan År 1857 uppfördes på klippan Södergrund en uppassningsstuga... Kuva Merikarvian kunta.

Luotsivartiotuvan piirustukset vuodelta 1883. Vasemmassa alalaidassa kirjoitus *Byggd-1857. Pris 600 mark.* Ylhäällä tekstinä *Ritning till lotssuppassningsstugan vid Sastmola lotsplats. Wasa lotsfördelningskontor i Nikolaisstad i december 1883.* Kuva Merikarvian kunta

1859

Merkinantoriuku Ouraluotoon

1868

Vaasan luotsipiirin päällysmiehen asemapaikaksi tuli Vaasa Kristiinankaupungin sijaan.

1870

Vuoden 1870 luotsilaitosasetus lakkautti luotsipäällysmiehen viran. Luotsi- ja majakkalaitoksen henkilökunnan palkat nousivat uuden asetuksen myötä. Vastuullisemmat toimihenkilöt saivat

suhteellisesti suuremmat korotukset: luotsivanhinten palkanlisäys oli 50%, vanhempien luotsien 40% ja nuorempien luotsien sekä luotsioppilaiden 25%. Luotsihenkilökunnalla oli tuloja myös luotsausmaksuista, jotka liikenteestä riippuen saattoivat nousta samansuuruisiksi kuin varsinainen palkkakin.

1888

Luotsitilat lakkautettiin ja luotsien palkkaa nostettiin työmäärän lisääntyessä. Vuoden 1870 luotsilaitosasetuksessa säädettiin, että luotsitiloina oli pidettävä sellaisia rälssi-, vero- tai kruunutiloja, joilla oli ennestään ollut luotsausvelvollisuus. Luotsitilat olivat asetuksen mukaan edelleenkin vapautetut majoituksesta, tienteosta, sillan-, kestikievarin ja käräjätalon rakennuksesta, kruunun-, kestikievari- ja vanginkuljetuksesta sekä sudenajosta. Luotsitilan omistaja tai asukas oli ollut velvollinen joko itse toimimaan luotsina sillä luotsiasemalla, jonka piiriin tila kuului taikka asettamaan jonkun puolestaan luotsiksi. Sille, joka omistajan puolesta suoritti luotsausvelvollisuutta, oli omistajan rakennettava tupa välttämättömine ulkokuoneineen, annettava laidunmaa yhdelle lehmälle, sallittava hänen ottaa tilalta polttopuut ja harjoittaa kalastusta kotitarpeiksi.

Luotsi- ja majakkalaitos siirtyi kauppa- ja teollisuustoimikunnan alaiseksi senaatin valtiovarainoimituskunnan alaisuudesta. Luotsipiirien päälliköiden avuksi ja piirikonttoria hoitamaan heidän ollessaan virkamatkoilla nimitettiin luotsipäällysmies jokaiseen luotsipiiriin. Luotsipiirejä oli seitsemän: Viipuri, Helsinki, Turku, Ahvenanmaa, Vaasa, Oulu, ja Saimaa.

1893

Uusi merkinantoriuku ja lippu Ouraluotoon.

1905

Merkinantopallo Ouraluotoon.

1911

Käymälä Ouraluotoon.

1912

Helmikuussa v.1912 kävi selväksi, että luotsilaitos siirrettäisiin hallinnollisesti Venäjän meriministeriön alaisuuteen. Keväällä puolet laitoksen henkilökunnasta irtisanoutui. Venäläiset viranomaiset pyrkivät täyttämään vajeen palkkaamalla sekä venäläisiä että suomalaisia miehiä, jotka halusivat toimia luotseina. Merikarvialta ei ”luotsilakkoon” osallistuttu.

1916

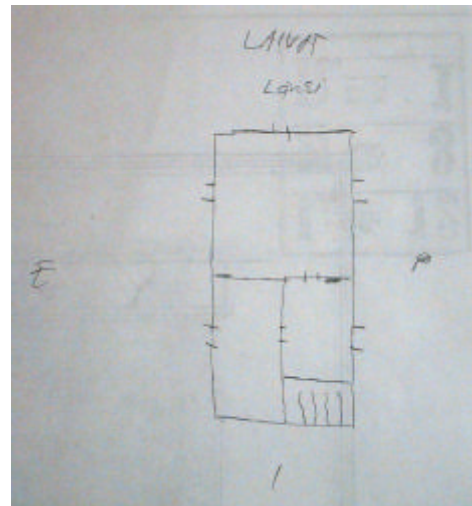
Venäläisiä sotilaista varten rakennettiin Ouraluotoon yöpymiskasarmi sekä vartiotorni. Ryssäntornin arvellaan olleen 24 m korkea. Torni pysyi pystyssä kolmekymmentä vuotta, ja vieläkin luotsiaseman eteläpuolelta erottaa kivikasat, joiden keskellä tornin jalat olivat. Ryssänkasarmissa oli yksi huone ja tavaramakasiini.

Näkymä Ouraluodolta vv.1916-1937. Ns. ryssäntornista oli hyvät näköalat. Oikealla ns. ryssänkasarmi, keskellä vanha luotsivartiotupa. Kuva Altti Leutonen.

1917

15.12.1917 vahvistettiin asetus itsenäisen Suomen merenkulkuhallituksesta ja kansalaissodan jälkeen keväällä 1918 asetuksen määräyksiä ryhdyttiin soveltamaan käytännössä. Kaikki luotsien virat lakkautettiin ja julistettiin uudelleen hakuun. Uusia virkoja täytettäessä suosittiin v.1912 eronneita miehiä.

Vanhassa luotsivartiotuvassa oli iso huone meren puolella, eteinen ja eteisen perässä luotseilla pieni kamari. Eteisessä oli pienet komerot, jossa luotsit saivat pitää ruokatavaroita. Lännenpuoleiseen pätyyn oli kirjoitettu suurilla kirjaimilla LOTS – laivoja odotettiin lännestä. Kuvat vas. Viljo Österman, oik. Merikarvian kunta.

1918

Venäläissotilaat ”saatettiin” pois Ouraluodosta. Miestappioita ei valtauksessa syntynyt.

1919

Kieltolaki astui voimaan kesäkuun alusta vuonna 1919.

1920-30-luku

Suomen merenkulku kehittyi voimakkaasti 1920-luvulla. Purjealukset hävisivät vähitellen ja alusten keskikoko kasvoi. Tämä johti siihen, että alukset ohjattiin syvemmille väylille.

Vanhat ja uudet alukset kohtasivat Krookanlahdella. Kuva Martti Harju.

Luotsien peruspalkka oli melko heikko 1920-30-luvulla. Suurin osa tuloista kertyi luotsausmaksuista, mutta eri asemien palkkauksessa erot olivat suuret, koska asemien alusmäärä vaihteli suuresti.

1923

Soutuvene ja käsitralli Ouraluotoon

1928

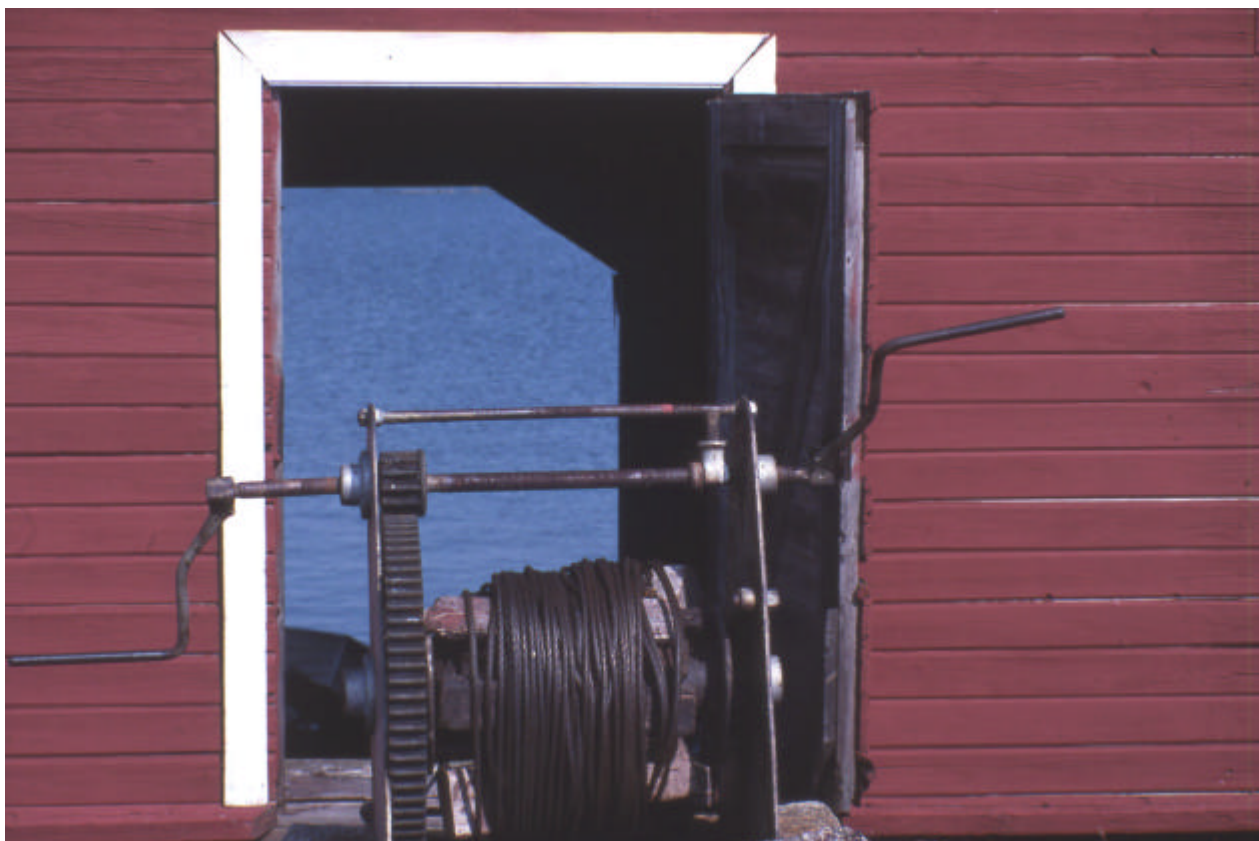
Reimausvene Ouraluotoon.

1929

Lippu, luotsivenelippu, 3 signaalilyhtyä moottoriveneeseen ja 4 rautasänkyä Ouraluotoon.

1930

Käsivintturi Ouraluotoon.

Käsivintturi venevajan edustalla. Kuva Ulla Kohvakka.

1931

Lokakuun 8. päivänä Vaasan luotsipiirin päällikkö toi Ouraluotoon uuden moottoriveneen käydessään tarkastusmatkalla. Vene vaati kunnostamista: sisäpuolella karneerin ja koneen suojaiksi hytin.

1932

Kieltolaki päättyi ja alkoholin myynti alkoi 5.4.1932. Kieltolain aikana pirtulaivat olivat ankkurissa neljän merimailin päässä Ouraluodon luotsivartiotuvalta. Alukset olivat tyypiltään troolareita, mutta myös isompia aluksia oli. Ne olivat tulleet Virossa, Saksasta ja Puolasta.

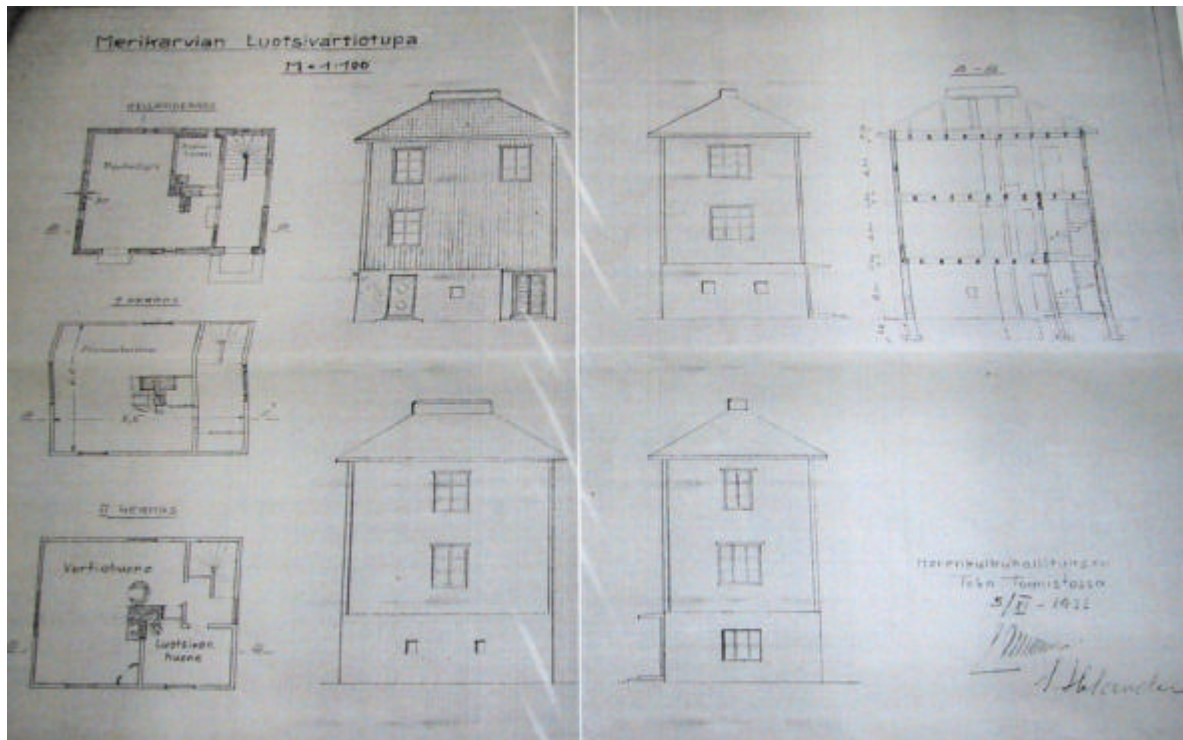
Puolalaiset pirtutynnyrit olivat läpinäkyviä ja muodoltaan pitkänmallisia, ½-metrisiä. Saksalaiset olivat mustia ja kantikkaita. Öiseen aikaan liikenne alkoi, ja valvonnasta vastasi tullin pikaliippari, joka usein oli passissa Ouraluodossa. Joskus sattui ajautumaan pirtukanisteri luotsiaseman lähisaareen, josta luotsi sen sitten löysi.

Pirtukanisterit nousivat pintaan, kun säikeissä painona ollut suola liukeni. Kuva Eero Tuuli.

1937

Uusi luotsiasema, venevaja ja laituri rakennettiin sekä kaivoa syvennettiin. Uusi kaksikerroksinen luotsiasema rakennettiin vanhan puretun tuvan paikalle. Rakentamisessa käytetyt hirret tuotiin maista hinaamalla. Kaivoon asennettiin renkaat. Merenkulkuhallituksen palkkaama rakennusmestari asui kesällä luotsi Peltosen vieraana. Myöhemmin luotsina toiminut Viljo Österman oli rakentamassa uutta luotsiasemaa.

Ouraluodolla nykyään sijaitsevan luotsiaseman piirustukset vuodelta 1936. Kuva Merikarvian kunta.

1939-44

Sota-aikana Ouraluodon luotsiasemalla oli täysi miehitys, ja lisäksi sotilaita sekä lottia. Luotseina toimivat Yrjö Leutonen, Frans Österman, Artturi Peltonen sekä vapusta v.1942 alkaen Viljo Österman. Lisäksi oli siirtolaisluotseja, Sipilä Karjalasta sekä Seppä ja Hotanen. Sotilaat asuivat lämmittämättömässä ryssänkasarmissa ja lotat tekivät heille ruokaa.

V.1943 Viljo Österman siirrettiin 10 päivän ajaksi Turkuun Heikkilän kasarmille. V.1944 hänet siirrettiin Helsinkiin, jossa hänet sijoitettiin Pietarsaarelaiseen hinaajaan, joka kulki pitkin Etelä-Suomen rannikkoa.

V.1943 luotsiasemalle vedettiin puhelinlinja tolppien ja maakaapelin kautta. Puhelin ei kuitenkaan tuolloin saarella saatu.

1946

V.1946 luotsien pätevyysvaatimukseksi aliperämiestutkinto. Tekninen kehitys ja aiempaa pitempi koulutusaika vaikuttivat siihen, että luotsin ammatti ei enää periytynyt suoraan isältä pojalle. Pätevyysvaatimuksia tiukennettiin 1960-luvulla ja v.1971 vaatimukseksi tuli merikapteenin lupakirja.

1961

Merikarvialla aloitti ensimmäisen kerran toimintansa virallinen kunnallinen satama. Tapulioikeuksista säädetty laki ei enää ollut esteenä, kun sisäasiainministeriö 25.4. oli vahvistanut Merikarvian sataman järjestys-säännön sekä satama- ja liikennemaksutaksat. Laivauskauden pituus v.1961 oli 7kk 21vrk. Tänä aikana kävi Merikarvian satamassa 114 ulkomaan liikenteessä olevaa alusta. Laivamäärä oli uusi ennätys, ja niiden yhteinen nettorekisteritonnimäärä oli 42 557. Kansallisuuksittain alukset jakaantuivat seuraavasti: länsisaksalaisia 54, suomalaisia 32, ruotsalaisia 11, hollantilaisia 8, norjalaisia 3, mukavuuslippulaisia 3, tanskalaisia 2 ja kreikkalaisia 1.

Tietoja Merikarvian satamaliikenteestä vv. 1951 - 1961.

	v. 1951	v. 1952	v. 1953	v. 1954	v. 1955	v. 1956	v. 1957	v. 1958	v. 1959	v. 1960	v. 1961
Laivoja ulkomaan liikent.	57	51	43	57	75	105	94	88	78	108	114
Nettorekisteritonnia	34439	35330	18990	23860	48770	48630	45260	40733	30215	35252	42557
Sahattua puutav. m ³	10745	9180	9811	14086	8241	5200	7942	13829	13240	18860	18767
Paperi- ja kaivep. puu ³ ulkom. liikent.	60470	63500	26100	33600	88200	115718	128710	90100	98612	99189	152000
Pylväitä m ³			90	1205			480		448	1967	
Tukkeja m ³							1774				
	71215	72680	36001	48891	96441	120918	136352	106823	112300	120016	170767
Laivoja kotimaan liikent.	24	27	26	30	28	32	22	27	9	6	2
Paperi- ja kaivep. kotimaan puu ³	7357	5800				47800					8924
Halkoja kotimaan puu ³	6300	5300	4500	2500	3500	5000	4500	3500	2000	2000	500
Tukkeja kotimaan m ³	30600	40000	23350	91700	83350	60250	15350	17605	28500	24000	8200
	44258	51100	27850	94200	86850	113050	19850	21105	30500	26000	17624
Kaikki yhteensä	115473	123780	63851	143091	183291	233968	156782	127928	142800	146016	188391

Merikarvian sataman toimintakertomuksen liitetaulukko vuodelta 1961. Kuva Merikarvian kunta.

Ouraluodon 4 luotsia, Yrjö Leutonen, Viljo Österman, Eero Tuuli ja Antti Kallava, hoitivat laivojen sisään- ja ulosluotsauksen. Käyneistä laivoista 83 lähti suoraan ulkomaille ja 31 täydensi lastiaan muissa Suomen satamissa, pääasiassa Mäntyluodossa.

Ainoa ulosmenosyvyyteen rakennettu laituri oli Salmen sahalla ja sekin perin heikkokuntoinen. Kouhin-Kontion laitureiden kulkuväylän ruoppaamisen käsitteleminen sai satamalautakunnan kokoontumaan 17 kertaa vuoden aikana. Ulosmenosyvyydeltään riittävien laiturien puute aiheutti sen, että laivauskausi alkoi kevätkesällä hiljaisesti, vain 6 laivalla. Pinotavaran ollessa tuoretta ja uppoamisvaaran ilmeinen laivaajat kartoivat puutavaran vesilastausta.

Tynnyrikarin lastauspaikalla lastattiin tavaraa 39 alukseen, joista 12 ohjattiin suoraan sinne. Loput ottivat pohjalastin sisäsatamassa. Halluskerin väylä johti sisäsatamasta Tynnyrikarin lastauspaikalle. Sen kulkusyvyyks oli 11½ jalkaa ja sitä oli perattu vv.1958-59 proomujen ja lauttojen hinausväyläksi. Vanhempi ja yleisemmin käytetty oli Truutinkarin väylä, jota oli perattu viimeksi 1930-luvulla. Sen kulkusyvyyks oli sama.

1968

Ulkomaankaupan määrä kasvoi räjähdysmäisesti sodan jälkeisinä vuosina. Liikenne hoidettiin pientonnistolla aina 1960-luvulle saakka, mutta sen jälkeen otettiin käyttöön yhä suurempia ja nopeampia aluksia. Tämä johti pienten luotsiasemien sulkemiseen.

Ouraluodon luotsiaseman toiminta loppui 30.6.1968. Kolme luotsia siirrettiin Mäntyluotoon, Viljo Österman, Eero Tuuli ja Antti Kallava. Siitä lähtien Merikarvialle liikennöivät alukset saivat luotsin Mäntyluodosta, ja sama käytäntö on edelleen voimassa.

Laivauskauden aikana Merikarvian satamassa kävi 25 ulkomaan liikenteessä olevaa alusta. Niiden yhteinen nettorekisteritonnimäärä oli 5408. Pääosa aluksista oli länsisaksalaisia.

1969

Luotsiasema sai uuden isännän, kun se luovutettiin v.1969 Rajavartiolaitoksen käyttöön merivartijoiden tukikohdaksi. Ouraluoto pysyi ent. Vaasan luotsipiirin ja vuodesta 1990 alkaen Saaristomeren merenkulkupiirin hallinnassa. Jukolanniemessä sijaitsevan merivartioaseman miehistölle Ouraluoto oli sopiva tarkkailupaikka. Merivartioston perustehtäviin kuului merivalvonta, rajavalvonta sekä pelastustehtävät. Merivartioston aloittaessa valvonnan Ouraluodolta aluevesirajalle oli matkaa 6 meripeninkulmaa. Kun aurinko paistoi sopivasti, luotsiaseman ikkunoista näki Hiidensillan taa.

Asemalle huopakatto 17.-24.9 1969.

1971-72

Hätäpuhelin ryssänkasarmin seinään.

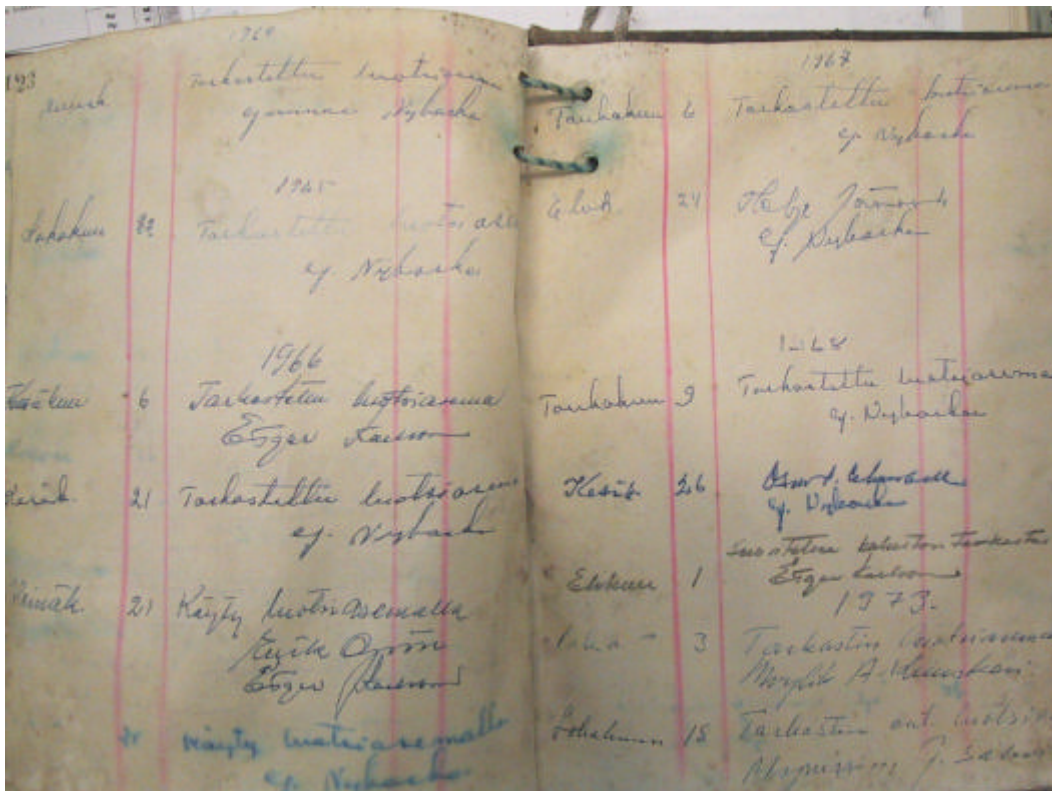

Ryssänkasarmin päädyssä oli hätäpuhelimesta kertova kyltti. Puhelinta sai käyttää vain hätätilanteissa. Kuva Ulla Kohvakka.

1976

Merikarvian merivartioaseman päälliköksi nimitettiin syntyperäinen merikarvialainen, Aimo Kuuskeri.

Eläkkeellä ollut luotsivanhin Yrjö Leutonen paikkasi kasarmin katon poikiensa Jounin ja Altin sekä näiden serkun Ismo Niemen kanssa. Jounin hankkimat kattahuovat asennettiin paikalleen oikeaan aikaan, sillä katto vuoti kuin seula.

3. lokakuuta v.1973 A. Kuuskeri on tarkastanut luotsiaseman. Tarkastuskirja on vuodelta 1927 ja sen löysi Ouraluodon venevajasta 18.6.2001 Heikki Toivonen. Kuva Merikarvian kunta.

1979

12.9.1979 Ouraluodossa länsituulta 30m/s.

1980

Luotsiasemarakennuksen peruskunnostus heinäkuussa 1980. Ulkoseinät pellitettiin.

1984-85

Vuosina 1984-85 vedettiin Ouran saaristoon puhelinlinja merikaapelia pitkin.

15.12.1984 Ouraluodolle uusi puhelinlinja ja syksyllä silmämääräisesti valetun pohjan päälle tuotiin samalla puhelinkoppi. Puhelin oli tarkoitettu yleiseen käyttöön ja siitä soitettiin vastapuheluja. Veivaamalla päästiin hätäkeskukseen, joka yhdisti puhelut sitten mihin vain. Koppiin oli myös mahdollista soittaa..

Nostalginen puhelinkoppi oli paikallaan vielä v.1993. Kuva Eija Puranen.

1986

Luotsiasemarakennus remontoitiin. Muurattiin tulikivi-takka ja asennettiin mm. uudet ikkunat. Vuodesta 1986 lähtien luotsiaseman välikerros toimi rajavartiolaitoksen henkilökunnan virkistyspaikkana Ouraluodolla.

1987

Luotsiasemalle uusi peltikatto sekä uusi kamiina yläkertaan.

1989

Uusi laituri Ouraluotoon. On käytössä edelleen.

1990

1.6.1990 merivartiosto sai tutkan luotsiasemalle sekä aggregaatin koppeineen.. Aggregaattikoppi sijoitettiin 1960-luvulla paikalla sijainneen saunan kivijalan päälle.

Kännykän lataaminen on ollut mahdollista Ouraluodolla kesäkuusta 1990 lähtien. Kuva Jorma Huuhtanen.

Näkymä Ouraluodolta 1960-luvulla. Kuva Antti Kallava.

V.1990 merivartiosto joutui ikävän etsintätehtävän eteen, kun 3 vantaalaista miestä hukkui luotsiaseman lähivesiin.

1991

Merivartioston sauna Ouraluotoon.

1993

Logan Place. Kauniiden ja Rohkeiden Brooke vieraili seurueineen Ouraluodolla. Tähdellä oli mahdollisuus käyttää ensimmäistä kertaa elämässään vanhanaikaista vessaa.

Hollywood-tähti kävi täällä. Kuva Leena-Sisko Vanhatalo.

1999

Merivartiosto siirtyi Porin Kalloon Ilkka Kärppälän johdolla. Viimeisinä merivartijoina luotsiasemalla toimivat Tomi Maunu, Hannu Mäkinen, Mikko Vuorimaa, Ossi Kuntola, Erkki Antila, Jukka Salmi, Mikko Laine, Kristian Lockmer ja Kimmo Salo, eli yhteensä 10 henkilöä. Miehistön mukana lähti myös tutka Ouraluodolta.

2000

Ouraluoto siirtyi kiinteistöineen Merikarvian kunnan omistukseen

2001

Luotsiaseman 150-vuotisjuhla. Käyttäjäkunta monipuolistuu, rakennettu ja nimetty ympäristö herää eloon.

3. Muisteluita ja aikalaiskertomuksia

Rakennetun ja nimetyn ympäristön suhde ammatilliseen toimintaan ja toimijoihin

Muistitiedon avulla pyritään tässä luvussa puhaltamaan henkeä niihin kiinteisiin jäänteisiin, jotka ovat 150 vuoden aikana liittyneet elämään Ouraluodolla tai sen lähialueilla. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kyseiset kiinnelkohdat ovat edelleen olemassa tai ainakin niiden jättämät jäljet ovat tunnistettavissa. Joihinkin liittyy useita toimijoita erilaisissa tarkoituksissa, kuten esimerkiksi ryssänkasarmiin, jossa mm. säilytettiin luotsien reimauksessa käyttämiä työvälineitä ja asuttiin kesällä perheen kanssa. Reimarit ja niihin liittyvät työvälineet sekä kasarmissa keitetty kalasoppa ilmentävät myös elämän monimuotoisuutta toimintaympäristönsä välityksellä.

Luotsit

Luotsiaseman laiturin puoleisella rannalla on vieläkin suuri kivi, jota käytettiin vanhan luotsiaseman aikoihin tähytykseen. Kiveltä vastakkaiselle rannalle päin sijaitsee vanha kahden istuttava puucee. Kerrotaan, että luotsiasemalta kivelle ja kiveltä puuceelle oli yhtä kovaksi tallautunut polku. Syy tähän oli se, että tähytäjän huomattua horisontissa ison laivan tuli hänelle kiire istunnolle –vatsa näet meni heti kuralle!!

Luotsiasemalle tultiin varhain keväällä vielä jäiden kantaessa. Vaikka liikennettä ei ollutkaan, luotseilla oli töitä. Piti nimittäin valmistaa reimarit. Sodan jälkeen luotsit valmistivat vuosittain 117 reimaria neljään mieheen vuoteen 1968 asti. Puutavara reimareita varten oli jokaisen hankittava itse. Työkaluja säilytettiin ryssänkasarmissa ja luotsiaseman alakerrassa. Reimarit kiinnitettiin miehen pään kokoiseen kiveen, johon reikä oli porattava käsiporalla! Työ vaati voimia sekä taitoa.

Lopuksi reimarit maalattiin ja niihin lisättiin latvamerkit. Vanhassa länsireimarissa värinä oli mustaa ja keltaista ja latvamerkissä kartion kärjet vastakkain. Itäreimarissa oli valkoinen alaosa ja musta yläosa ja latvamerkkinä mustat kartiot suut vastakkain. Pohjoisreimari oli väriltään punainen, keskellä oli valkoinen raita ja latvamerkkinä punainen kartio suu ylöspäin. Eteläreimari

oli valkoinen, keskellä musta raita ja latvamerkinä musta kartio kärki ylöspäin. Esim. länsireimari tarkoitti sitä, että kari oli reimarin länsipuolella.

Reimarit pudotettiin paikalleen viittaveneestä, jota hinattiin luotsikutterilla. Syvyys luodattiin ja maissa olevista sijoittajista katsottiin reimarille 90 asteen kulmassa oikea paikka, johon se sitten laskettiin.

Vanhassa luotsituvassa järjestysluotsin huoneessa oli takka, jonka yläpuolella roikkui kraanu. Kraanu oli pystyrauta, joka oli alapäästään monihaarainen ja sen avulla takassa oli mahdollista keittää kahvia.

Järjestysluotsin huoneessa oli myös karttoja ja merikortteja, teline kiikareita varten ja pitkä kaukoputki. Kiikarit oli tehty messinkipelistä ja niissä oli keskellä ruuvi, jota vääntäen ne sai itselleen sopiviksi. Kiikareiden kohtalosta ei ole selvyyttä. Vaasan luotsipiirin päällikkö vei kaukoputken mukanaan, kun luotsit lähtivät uudelta luotsiasemalta.

Sähköä ei luotsien aikana Ouraluodossa ollut, ja luotsit tekivät työnsä petroolilampun valossa.

Uudella luotsiasemalla oli patteriradio, josta kuunneltiin säätiedotuksia.

Uusi luotsiasema oli kolmikerroksinen, yläkerrassa oli vahtihuone ja luotsivanhimman huone ja keskimmaisessa kerroksessa oli makuutilat ja alakerroksessa oli puuliiteri ja varastotilaa sitten. . Siellä oli niinko kolme makuuhuonetta. Tuuli oli Kallavan kanssa samassa huoneessa. Huoneet olivat kooltaan noin 6 x 4 metrin huoneita, paitsi sitten luotsinvanhimman kämpä, joka oli melko pieni.

Aika ajoin luotsiasemalle tuli Vaasasta virallinen vieras. Kyseessä oli piiripäällikkö – Ouraluodon luotsien lähin esimies – joka saattoi tehdä tarkastusmatkan asemalle hyvinkin yllättäen. Antti Kallava muisteli, että kerran taas piiripäällikkö saapui asemalla yks kaks, ja he olivat silloin Leutosen kanssa kahden paikalla. Peltimuurin pellin narusta riippui reumatismilääkepullo, jossa oli sekoitus linimenttiä. Omalla reseptillä tehty lääke oli siinä lämpiämässä. Sillä kertaa piiripäällikkö ei muusta kiinnostunutkaan kuin reseptistä ja lääkkeen vaikutustehosta.

Vaasan luotsipiirin päällikkö tarkasti Ouraluodon luotsiaseman. Kuva Merikarvian kunta.

Luotsiasemalle oli vedetty puhelinlinja v.1943. Antti Kallava muisteli, että Merenkulkuhallituksella oli -50-luvun puolivälistä asti omat puhelinmiehetkin ns. hurstihousut, neljän miehen porukka, joka kävi saarissa asennus- ja huoltotöissä. Hurstihousut tulivat aina kahden säkin kanssa, joissa oli kuivaa leipää. Österman kysyi ruotsinkielisiltä miehiltä, että: ”Onko taas mukana hunra brö?”, ja miehet nyökkäsivät, että jaa, jaa.

Puhelin ja kaukoputki olivat tärkeitä työvälineitä luotsille. Vuonna 1966 vartiovuorossa Yrjö Leutonen ed. ja Viljo Österman tak. Kuva Altti Leutonen.

Sotilaat ja lotat

Ryssäntornissa oli valvomassa jatkuvasti venäläinen sotilas. Eelis Välimäki muisteli, että yhteen aikaan oli niin tarkkaa, että kalastajapaatit piti maalata valkoisiksi vedenrajasta ylöspäin. Lisäksi joka paatissa piti olla musta numerot vedenrajasta ylöspäin. Sellainen määräys oli annettu, että klo

yhdeksän jälkeen ei saanut enää tulla paatilla maihin. Monta kertaa, kun rupesi oikein kovasti tuulemaan, kalastajien piti jäädä Ouran luodoille odottelemaan. Venäläisiä sotilaita oli paljon satamassa ja heidän oli määrä ampua klo 21 jälkeen lähestyvät alukset pohjaan.

Viljo Österman souti 8 km:n matkan 1,5 tunnissa katsomaan Ouraluodolle mitä oli tapahtunut, sillä kalastajat olivat kertoneet, että ovet olivat auki. Luotsiasemalla oli käynyt varas, rintamakarkuri, joka oli varastanut sieltä Östermanin veljen virkapuvun. Varasta ei asemalla enää näkynyt, sillä hän esiintyi merivartijana virkapuvussa muualla. Itä-Suomesta kotoisin olleen karkurin henkilöllisyys selvisi, kun hän jäi kiinni yrittäessään varastaa kalastajien alusta.

Annikki Hanhivaara oli luotsiasemalla pikkulottana ystävänsä Hilja Huhtisen kanssa pari viikkoa talvisodan aikana tekemässä ruokaa. Tytöt olivat sijaisia vanhemmille lotille Laura Huhtisen ja Katri Hakasalon toimeksiannosta. Matkan mantereelta Ouraluotoon Hanhivaara muisteli hiihtäneensä.

Ruokatarpeet tuotiin hevoskyydillä Ouraan kerran viikossa kenttäpostin mukana. Kun pakkasta oli -40 C astetta, jäätyivät perunat ja makkarat helposti. Vesi sulatettiin lumesta.

Hanhivaara muisti käyneensä vain luotsiaseman ensimmäisessä kerroksessa, jossa oli tupakeittiö, sänky vasemmassa nurkassa sekä pöytä, jonka ääressä kirjoitettiin kirjeitä. Tytöt eivät olleet missään tekemisissä kahdeksan sotilaan kanssa, joille he ruokaa tekivät.

Muista paikalla olleista mieleen jäi Veikko Tommilan vanhempi veli, joka oli kotoisin Köörttilästä.

Lotta Signe Lukolan todistuksen perusteella Hanhivaara sai toiminnastaan Ouraluodolla tammenlehvän ja veteraanieläkkeen.

Merivartijat

Merivartiosto sai tutkan ja aggregaatin Ouraluodolle v.1990. Etenkin sumulla tutkavalvonta oli ylivoimainen entiseen kiikaritähystämiseen verrattuna. Silti se ei korvannut perinteistä tähystämistä. Tutkan käyttäminen oli epäsäännöllisen säännöllistä merivartioston työn luonteesta johtuen. Joskus paikalle tuli veneellä kaksi miestä, joskus vene toi yhden ja lähti saman tien pois. Vuodenajatkaan eivät estäneet liikkumista, sillä heikkojen jäiden aikaan kuljettiin hydrokopterilla. Tutkanäyttö sijaitsi luotsiaseman yläkerrassa, jossa oli myös merikorttipohjainen kartta alueesta, suuntimaviivotin sekä havaintokirja.

Aggregaatti käynnistettiin aina kun tutkaa käytettiin. 20l kanisterillisella polttoöljyä aggregaatti kävi yli 2 vuorokautta.

Suhde vapaa-aikaan ja vapaa-ajan toimijoihin

Kesällä Ouraluodossa pidettiin seuroja. Saarnamies seiso i tähystyskivellä ja puhui kuulijakunnalle. Seisoessaan korkealla kivellä hän huomasi, että meressä ajelehti jotain epätavallista ja tämän tästä hän vilkuili taakseen. Saarnaamisesta ei sillä kertaa tullut mitään, koska saaren tuntumaan ajelehti suuri määrä puutavaraa. Lähdettiin friipyyntiin, sillä sen mitä merestä löysi, sai pitää itse.

Eelis Välimäki oli poikavuosinaan isänsä ja toveriensa kanssa käymässä Ouraluodolla. Siellä oli tapana käydä silloin tällöin, kun sille suunnalle satuttiin. Siihen aikaan saarella oli vielä ryssäntorni. Koirakin oli otettu mukaan, kun jäitä pitkin oli saareen tultu. Ja torniin tietysti kiivettiin, koska sieltä näki kauas. Portaat olivat jyrkät, mutta eivät kuitenkaan pystysuorat. Portaita noustiin peräkanaa taakse vilkuilematta. Kun kaikki olivat ylhäällä, huomattiin että ajokoirakin oli edelleen mukana! Se oli noussut ääntä pitämättä muiden perässä 24 metriä korkeaan torniin. Isä-Välimäki oli sitä mieltä, että nyt heiltä kuoli koira, koska ei heistä kukaan sitä pystynyt alas kantamaan. Huimapäinen ajokoiraa ei ollut moksiskaan, vaan askelma kerrallaan se tuli tornista alas toisten perässä.

Ouraluodon edustalla n.100 metrin päässä saaresta sijaitsevan iso kivi on ”ristitty” Hotelliksi. Niin kartassa kuin kiven kyljessäkin on tekstattu sille tämä kyseinen nimi. Nimen taustalla on tarina. Ja se kuuluu näin: Kaksi luotsia oli saanut ohjattua laivan ulos Merikarvian väylältä, ja ylimääräisenä palkkana he olivat saaneet jaettavakseen viinapullon. Tissuteltuaan aikansa sitä kasarmissa luotsivanhin oli kehottanut heitä siirtymään muualle juominkeihinsä. Miehet ottivat veneen ja soutivat suurelle tasaiselle lohkarille rannan tuntumassa. Siellä juhlat sitten kestivät jonkun aikaa, ja sitä jo ihmeteltiin ja huudettiin heitä sieltä pois. Tähän toinen miehistä vastasi: ”Ei me mihinkään vielä tulla, me ollaan nyt täällä Hotellissa!” Eikä siinä sitten enää mitään huudeltukaan, kun oli selvitetty asian todellinen laita: Hotellissahan tarjoiltiin aina valomerkkiin asti!

Eelis Välimäki kertoi, kuinka hän oli kalastajakavereidensa kanssa tullut Ouraluodolle yöksi. Keväällä luotsit ottivat mielellään kalastajia vieraikseen, koska saivat heiltä kalaa. Kalastajat olivat nukkumassa paatissaan seilin ja pressun alla, mutta Wiktor Arvid Österman oli ystävällisenä miehenä tullut pyytämään heitä luotsiasemalla lämpimään. Välimäki muisteli, että luotsit olivat siistejä ja ystävällisiä miehiä – vaatteet piti siivota ennen kuin pääsi sisälle.

Kun ei ollut työvuoroja, luotsit lukivat ja kalastelivat päivittäin. Luotsiaseman lähivesiltä tuli kalaa aina.

V.1937 nykyisen luotsiaseman rakentamisen yhteydessä syvennettiin keskellä luotoa sijaitsevaa kaivoa. Kaivo kuitenkin kuivui kesäisin ja Ouraluodolle jouduttiin tuomaan vesi mantereelta. Eero Tuuli muisteli, että eräänä sunnuntaipäivänä 1960-luvun alussa, kun laivoista ei ollut tietoa eikä ollut ihmeempää tekemistä, Antti Kallava ehdotti kaivon tekemistä. Miehet tekivät ensin pienen todennäköisyyslaskelman, että tuossa on isokivi ja tuossa on isokivi ja tuossakin on iso kivi, mutta ei suinkaan tuossa välissä kiveä enää ole. Siitä sitten alettiin kaivaa tasakärkisellä lapiolla ja avitettiin rautakangella. Sunnuntaipäivän ähellyksen jälkeen miehet olivat jo vyötämyöten maan alla. Maanantai-aamuna tulivat loput luotsit saarelle ja virnuilivat kahden miehen urakkaa siinä sitten, että sitä kaivetaan hautaa! Maanantaina iltapäivällä oltiin sitten jo miehen mitta maan sisällä ja sitten alkoivat kaveritkin innostumaan, että hei pojat siitähän tulee kaivo! Tiistaina tuli vesi kaivoon ja siitä tulikin sitten luotsivanhimmalle hätä, että täytyy kaivonrenkaat saada. Hän soitti Sevion kauppaan ja sanoi, että huomonaamulla täytyy olla viisi kaivonrengasta valmiina satamassa. Kauppiaalle teki tiukkaa saada nopeasti viisi kaivonrengasta ja hän hangoittelikin vastaan, mutta niin vain oli seuraavana aamuna kaivonrenkaat odottamassa noutajaansa satamassa. Ja kaivo siitä sitten tuli.

Kaivo keskellä saarta. Kuva Ulla Kohvakka.

Ketään ei potkittu pois ja kaikki pääsivät saarelle, jotka rantaan tulivat. Kalastajat poikkesivat usein ja Eero Tuuli muisteli, kuinka yhtenäkin keväänä, kun oli kovat jäät ja kalastajat olivat jostain saaneet veneensä avoveteen ja luotsiaseman rannassa oli sulaa, mutta muualla, niin kuin Pohjarannallakin ja luotsiasemalta satamaan asti, oli koko matkan jäässä. Kalastajat olivat monta päivää luotsiasemalla, yhteensä noin parikymmentä kalapaattia oli laiturissa. Asemalla oli yläkerta kokonaan lämmitettävä tilaa ja siellä kaikki sitten olivat, luotsit ja kalastajat, vajaa neljäkymmentä miestä. Silloin ei aika käynyt pitkäksi. Oli juttukavereita.

Ouraluodolla vieraili turisteja 1960-luvulla. Mm. Riihimäeltä tuli vakituinen porukka kesäisin, 4-5 miestä vaimoineen ja he olivat kovia onkimaan. He onkivat aina pimeästä pimeään ja savustivat kalat, jotka veivät mukanaan kotiin. Ihan sormen mittaiset ahvenetkin lähtivät savustettuina riihimäkeläisten matkaan.

Turisteja luotsiaseman Patarannassa v.1951. Kuva Altti Leutonen.

Tyrniä löytyi luotsiaseman ympäristöstä paljon. 1960-luvulla tyrni ei ollut vielä rauhoitettu ja ihmisten suhde siihen vaihteli välinpitämättömyydestä myrkyllisyyteen. Luotsit kuitenkin keräsivät tyrniä ja tekivät siitä mehua. Eero Tuuli muisteli, että eniten marjoja sai vähässä ajassa niin, että alkutalvesta jäiden aikaan katkottiin pensaista oksia, joita hakattiin jäätä vasten. Marjat putosivat jäälle, josta ne rikkasihvelillä kerättiin talteen. Kerrankin Tuuli oli poissa asemalta 20 minuuttia ja hänellä oli 40 litraa marjoja! Mehun tekemiseen kokeiltiin pyykkilinkoa niin, että

marjat laitettiin pussiin, ja pesukone linkoamaan. Mehulingolla tuli vahvaa ja puhdasta mehua, kun siemenetkin lensivät kattoon marjoja lisätessä linkoon.

Luotsiaseman takarantaan suojaiseen paikkaan välivarastoitettiin TVH:n kuljetuksesta pudonnut tyhjä tankki. Kallava ja Tuuli olivat hoksanneet meressä ajelehtineen tankin ja he ryhtyivät heti pärjööseen eli friiipyyntiin. Heti kun he olivat ilmoittaneet löydöstään, TVH:n insinööri ilmaisi halunsa lunastaa tankin. Luotsit saivat tankista hyvän hinnan.

Suhde arkipäivään ja arkipäivän toimijoihin

Kesäaikaan luotsit asuivat ryssänkasarmissa ja usein myös heidän perheensä olivat paikalla. Lapsilla oli mukavaa, kun oli kavereita ja sai paljain jaloin juosta kivien välissä. Kasarmissa oli sekä puuhella että kaasuhella ja siellä oli helpompi valmistaa ruokaa kuin kantaa tykötarpeet luotsiasemarakennuksen toiseen ja kolmanteen kerrokseen. Kun tuli kylmät kelit, siirryttiin asemarakennuksen yläkertaan.

Leikkikavereita Ouraluodolla. Kuva Altti Leutonen.

Kirsti Lindh muisteli syöneensä elämänsä parasta juustoa, kun he naapurin tytön kanssa löysivät luotsiaseman kellarista kovettuneen kannikan. Siinä oli oikea Ouran maku, kun he sitä puusahalla sahasivat ja yhdessä maistelivat.

Kun luotsitoiminta loppui Ouraluodolta, lähti Vaasan luotsipiirin päällikön matkaan myös Mimmi-tuoli. Tämä selkänöjällinen puutuoli oli tehty v.1841 puunauloja apuna käyttäen. Mimmiä säilytettiin Viljo Östermanin aikana ryssänkasarmissa, jossa sitä käytettiin vesiämpärin alla.

Kirsti Lindh oli isänsä Artturi Peltosen mukana käymässä Ouraluodolla. Ryssänkasarmissa oli juuri saatu kalakeitto kiehumaan, kun kuultiin äänimerkeistä että laiva oli tulossa. Peltonen oli lähtövuorossa, hän veti lipun äkkiä salkoon ja hän virkkoi tyttärelleen, joka oli huolissaan kalasopasta, että: ”Luotsi odottaa laivaa, laiva ei odota luotsia!”. Sodan jälkeen Merikarvialla poikenneessa laivassa oli kestitetty isän mukaan lähtenyttä pientä tyttöä hyvin; siitä huolimatta syömättä jäänyt kalasoppa jäi harmittamaan.

Kirsti Lindh muisteli Östermanin Franssin poikia, jotka olivat jo teini-ikässä silloin, kun hän oli sisaruksineen alle kymmenvuotiaita. Pojilla oli jänniä teknisiä keksintöjä. Pojat olivat asettaneet ison kiven yli tavallista narua, jonka toisessa päässä oli paino. Kun pojat vetivät vissin matkan päästä narua, paino liikkui ylös – ihmeellistä oli, että poikia ei näkynyt missään, mutta kivi nousi itsestään narun päässä!

Kirsti Lindh muisteli hakeneensa isänsä Artturi Peltosen kanssa kesällä joskus maitoa lähisaaresta. Kalastajaperhe oli tuonut lehmän mukanaan Ouraan kesän ajaksi.

Ouraluodon lähisaareen tuli soudeltua silloin tällöin, koska sieltä löytyi sinivalkoista porsiinia. Kirsti Lind muisteli englantilaisen aluksen tehneen siellä haaksirikon ja näitä aarteita lapsista oli mukava käydä etsimässä.

Ryssänkasarmin varastohuoneessa tuoksui terva ja maali. Siellä luotsit pitivät eväskoppiaan ja siellä myös oli seinässä naulat verkoille. Myös mustat sydvestit, saappaat ja sadevaatteet säilytettiin varastohuoneessa. Lapsista luotsien tavarat olivat jännittäviä, Kirsti Lindhin muistikuvien mukaan.

Eero Tuuli kertoi, että v.1956 joku luotseista toi lampaansa viimeisen kerran kesäksi Ouraluodolle. Lampaat tai niiden poistuminen varmastikin on ollut syynä saaren puuston kasvamiseen. Tuuli muisti, että hänen tullessaan ensimmäistä kertaa Ouraluotoon, siellä kasvoi vain kolme pihlajaa. Nykyään voi sanoa, että siellä on puustoa, puoli vuosisataa sitten puhuttiin vain tuulen piiskaamasta luodosta.

Ouraluodolla on sijainnut vanha kalasauna jo arviolta sata vuotta ennen kuin ensimmäinen luotsivartiotupa rakennettiin sinne. Kalastajat rakensivat kalasaunoja sopivien välimatkojen

päähän itselleen etappipaikoiksi. Vieläkin pystyssä olevan rakennuksen rakentamiseen käytettiin puunauloja ja siinä oli aikanaan tuohikatto. Luotsien aikana kalasaunaa käytettiin lammassuojana.

Vanhassa kalasaunassa oli pärekatto. Kuva Altti Leutonen.

Maitokannu pidettiin kaivossa ja leipä, kahvi ja jauhot säilyivät sellaisenaan ja kalat olivat sumpussa. Siellä ne pysyivät elävinä. Ouraluodosta tultiin ruokaostoksille aina, kun huomattiin, että ruoka oli loppumassa. Ja aina tuotiin ruokaa koko porukalle. Silloinen kauppa oli Sevion kauppa, siinä missä on nykyään Krookan kalakahvio. Sieltä sai silloin polttoaineenkin, petroolia sekä bensaa.

Pienuisnäytelmän käsikirjoitus

Järjestysluotsi Wiktor Arvid Österman (s.1868) ja luotsioppilas Frans Johan Österman (s.1895)

v.1912 kevättalvella Suomen luotsilaitos siirretään hallinnollisesti Venäjän meriministeriön alaisuuteen. Keväällä puolet henkilökunnasta irtisanoutuu; Merikarvialla jatketaan entiseen tapaan, kukaan ei sano itseään irti. Ilmassa on kuitenkin sähköä ja antipatia ryssää kohtaan kytee. Ourassa harjoittelevat Merikarvian partiolaiset valmistautuvat siltä varalta, että tilanne muuttuu. Myös Franssi on ollut harjoituksissa, ja tutustunutkin sitä kautta Ouran vesiin ikäisekseen hyvin.

1916 Ryssänkasarmi ja -torni rakennetaan. Järjestysluotsi eli vanhempi luotsi Wiktor Österman rientää isolle rantakivelle tarkastamaan kiikareilla, onko hän nähnyt oikein katsoessaan luotsituvan ikkunasta kaukoputkella länteen. Kyllä vaan, laiva on tulossa. Saarella on vipinää, kun ryssä rakentaa kasarmiaan ja nytkin on lähdettävä luotsaamaan venäläistä laivaa, joka tuo lisää rakennusmiehiä ja -materiaalia Ouraluotoon. Frans Österman lähtee kiireesti avaamaan luotsiveneen – kruunun hankkima moottorivene - köysiä ja Wiktor pukee kravattia ja takkia juostessaan veneelle. Tip top on oltava virantoimituksessa sekä luotsin että oppilaan, vaikka ryssän paatit ovatkin likaisia ja itsensä siellä sotkee kuitenkin – jopa komentosillalla. Tämä on Franssin ensimmäinen reissu oppilaana, ja luotsivene kiinnitetään ryssän paatin perään kiinni. Franssi ei hermoile, vaikka aallokko onkin melkoinen laivaan noustessa.

WÖ (katsoo kaukoputkella ikkunasta): Onko tuo piste nyt se kauan odotettu rakennusmiehistölaiva? , tokaisee itseksensä.

FÖ (istuu vieressä ja täyttää viikon luotsausraporttia): Toivottavasti! Pääsen minäkin ”tutkimaan” ryssän taskuja!

WÖ: Pidä poika näppisi kurissa, sieltä voi löytyä vaikka rotta, joka on niin nälkäinen, että syö kaikki sormesi ennen kuin huomaat vetää kätesi pois! Seisot vieressäni ja seuraat ohjeitani!

FÖ: Neuvot saatu ja ymmärretty!

WÖ: Lähdetääs vilkaisemaan tuolta tähystyskiveltä, miltä tuo alus näyttää!

Wiktor siirtyy luotsituvasta eteiseen, jossa luotseilla on omat kaapit ja ottaa kravatin, lakin ja puvuntakin esiin. Sitten hän juoksee tähystyskivelle ja pukeutuu samalla. Frans juoksee irrottamaan moottoriveneen köysiä ja tankkaa samalla 20 l bensiiniastiasta menovettä.

WÖ: Kyllä siellä lippua luotsille näytetään. Lähdetääs poika töihin! Taas saadaan yksi kokemus venäläisestä laivastosta – älä sitten sotke itseäsi!

FÖ: Viheltelee Maamme-laulua ja tokaisee: Ei pääse ryssä yllättämään meikäläistä – edes likaisella komentosillalla!

Wiktor on luotsannut venäläisen aluksen Ouraluodon laituriin ja yllätyksekseen suomalaiset ovat saaneet kuulla, että rakennetaan vielä tornikin!.

FÖ: Hjuva ljuotsattava vjenalainen ljaivasto!! Onpa niitä todella vakuuttavia esityksiä, ja näillä sitten seilataan ja pidetään maailmanvaltaa! Hyvä, kun ruori on paatissa ja yksi kaukoputki! Merikarttakin näyttää 40 metriä liian pohjoiseen –kyllä se ihan sama kun ajaisi siteet silmillä näitä ryssäpojan aluksia!

WÖ: No onneksi ei ole meidän huolemme purjehtia näillä vehkeillä kuin omilla vesillämme! Käypä irrottamassa luotsivene tuolta perästä niin päästetään vieraat töihin!

FÖ: Että aikovat tornin rakentaa – vähän niinku Eiffelin tornin tänne meidän maalle – Tervetuloa turistit, meillä on sitten tornikin, josta näkyy, yllätys, yllätys ... merta!

Työt aloitetaan seuraavana päivänä, tavoitteena rakentaa kasarmi venäläisten sotilaitten yöpymistä varten sekä Eiffeli. Venäläisten rakennusmiesten lisäksi talkoisiin osallistuu merikarvialaisia rakentajia, ja heistä yksi Vihtori Sireni kantaa ämpäreillä soran valupaikalle. Luotsit seuraavat rakentamista vapaa-ajallaan, kun toiset ovat vuorostaan työssä

WÖ: Vihtorikos se siellä ämpäreiden kanssa kykkii? Katoppas Franssi onkos tuo ahkera soran kuljettaja meidän laiska Sireeni? Mitäköhän ovat palkaksi luvanneet, kun Sireeni noin väsymättä kantaa!?

FÖ: Ei ol ihmeitte aika ohi – Sireeni juoksee ämpäreittes kans soraa Eiffeliä ja kasarmia varten. Seuraavaksi sitten tänne tulee trombi ja ajokoira kiipee ylös tuonne Eiffelii ja tulee vielä alaskin – tikkaita myöten! Sellainen värinä mulla on!

WÖ: (siirtyy Sireenin tykö, kun tämä on siirtynyt asettamaan tornin hirsii paikalleen) No, Sireenihän se siinä, terve mieheen! Oletkin saanut aikaseks paljon vähässä ajassa!

VS: (nauhalta) Minoon intoutunu töitä tekeen, kun ryssäpoika neuvotteli nin hyvät palkkaehdot mullen! Ehdottivat neljäsosaa kuukausipalkasta mullen korvaukseksi, ja minä kun sanoin, että tyydyn kolmasosaan, nin heti tekivät kaupat!

WÖ: No niin, me vähän jo mietittiin tämän Franssin kanssa, että onko se Sireeni aurinkonpistoksen saanu! Onkos ny ryssä hirret vatupassissa?

VS: Kyllä on, ja vähän ylikin – kuten sanottu, tämon reiluu peliä!

Luotsi Artturi Peltonen (s.1899) ja luotsi Frans Österman (s.1895)

v.1948 (sota ohi). Kevättalvi. Luotsi Peltonen lähtee potkukelkalla kohti luotsiasemaa nuoremman luotsin, Frans Östermanin, kanssa. Yhdessä viihtyvä parivaljakko putoaa jäihin. Östermanilla on puukko völjyssä ja sen avulla hän pääsee ylös kylmästä kylvystä. Peltonen vajoaa kolme kertaa pinnan alle ja on jo uupua, kun saa Östermanilta puukon, jonka avulla sitten saa vedettyä itsensä jälle.

AP: (puhuu potkiessaan vauhtia kelkkaan, jonka istuimella on reppu) Meidän äitee pistikin hyvät eväät mukaan. Ihan nousee vesi kielelle, kun aattelee suolasilakkaa neljännesnelikkoa (nelikko n.30kg) ja tusina ruisleipää suoraan uunista. Kyllä näillä kelpaa reimareita tehdä ja käyttää meitin käsiporaa painojen kiinnittämiseen.

FÖ: (oma kelkka ja eväät myös mukana) Mulla on rievää ja viime syksyistä suolahirvee. Mutta kyllä voimaa kysyykin pistellä kiviin reikiä käsipelillä.

AP: Tämä Viitameri se aina on yhtä liukas näin keväällä. Otanpas kunnan vauhdit!

FÖ. (Peltonen katsoo Östermania, joka huomaa sulan) VARO AAPEE, siellä on sulaa!!

AP: (Ajaa sulaan, pitelelee kelkastaan kiinni avannossa) OOOH!

FÖ: (Työntää kelkkansa eteenpäin ja putoaa itse avantoon) AAAOOH! Franssi saa päänsä heti pinnalla ja hän etsii katseellaan Artturia. ARTTU!

AP: (Peltonen saa päänsä pinnalle, mutta pitää edelleen kelkastaan ja repun nyöristä kiinni) PLOP! Missä Franssi?, Peltonen painuu taas pinnan alle.

FÖ: (Huomaa, että Peltosen pää on pinnan alla ja että tämä pitää kiinni eväistään. Tarttuu Peltosta kädestä ja vetää pintaan) ARTTU, anna eväiden mennä! Päästään itse täältä pois, se on tärkeintä!

AP: (Alkaa kangistua, kädet ovat takertuneet kelkkaan ja nöyriin kiinni) FRANSSI!

FÖ: NYT kädet irti! Franssi riuhtaisee Arttua, ja kädet irtoavatkin, mutta Peltonen vajoaa jälleen pinnan alle. Franssi vetää puukon esiin ja lyö sen reunalle. Vähä vähältä hän nousee jälle kokonaan.

-ARTTU! NYT POIS SIELTÄ! Franssi huutaa.

AP: (Nousee pintaan lähes jäätyneenä ja nostaa vielä toisen kätensä ylös ja saa otteen Franssin puukon kahvasta) FRANSSI! Lähdetään pois, täällä alkaa tuleen kylmä!

FÖ: (vetää Peltosta toisesta kädestä, kun tämä saa otteen kahvasta toisella kädellä) Se on miehen puhetta!

Franssin kelkka – ja eväät – ovat jäällä. Artturi istuu ja ottaa repun syliinsä, kun Franssi lähtee lykkimään. Miehet selviytyvät luotsiasemalle, eivätkä vilustu vaikka asema on ollut talven jäljiltä kylmillään. He viipyvät siellä normaalin kahden viikon työrupeaman ajan ja valmistavat oman osansa vesialueen 117 reimarista, jotka vaihdettiin joka vuosi.

FÖ: Kop, kop, onks Viljoo näkyny?

AP: Hah, hah – Kyllä Sinä Franssi olet mukava mies!

FÖ: Ei oo nyt käynyt varkaitakaan. Otetaas tuolta kaapista vaihtovaatteet lämpenemään aurinkoon! Haen puita, niin päästään avaamaan kausi!

AP: (Hakee vaatteet ja vie ne ulos) Otetaas märät pois ja väännetään villaset kuiviksi ja puetaas taas, niin eiköhän tämä tästä lähde!

FÖ: Kyllä ensimmäisellä syttyi tänäkin vuonna! Vaihdan vaatteet, niin katsotaan sitten, mitä syödään!

AP: (Hyppii itseään lämpimäksi) Viitamerellä jäihin, luottaa ei voi näihin, kevätsäihin, ruokaa oli kuin menossa häihin, nyt tyytyä saa leivän päihin!

FÖ: Kyllä täällä rievää ja hirvenlihaa viikoksi on – katsoin tuolta kaapeista, eivätkä pettäneet taaskaan keksejä ja viime vuotista silakkaa, voilá! Ja palan painikkeeksi jäävettä! Tässähän tulee ihan hyvä mieli! Otahan tuosta Arttu!

AP: Kyllä on hienoa elää ja olla luotsina Ouraluodolla, ja syödä hirvenlihaa rievän päällä!!

FÖ: Veit sormet taskuistani! Kyllä meitä poikia laulattaa, kun meidän on niin lysti olla, päivät pitkät me reimataan ja illat istutaan nuotiolla! Franssi lurittelee.

AP:Kippis, Franssi! Se on sitten kausi avattu jäävedellä ja talviturkki heitetty huhtikuussa! Pitäisköhän lähtee ihan Hotellille kilistelemään!?

FÖ: Mikäs siinä, kun on meillä pikaliipparikin omasta takaa!

Miehet juoksevat rantaan, jossa potkukelkka odottaa. Peltonen istuu villavaatteissaan penkille ja pitää molempien kuppeja käsissään. Österman potkii saappaissaan ja villavaatteissaan sadan metrin matkan Hotellille.

FÖ: Portieeri on näköjään vapaapäivällä. Käydään sisään, täällä on itsepalvelu ja halvat hinnat iltapäivällä!

AP: Kiitos. No, niin nyt minä Artturi Peltonen julistan luotsauskauden v.1948 avatuksi, malja sille!

FÖ: Olkoot tuulet suotuisia ja miehet rautaa!

Miehet istuvat hetken Hotellissa ja lähtevät kauden avajaisten jälkeen kasarmille. Reimaripuut ovat olleet kuivumassa syksystä lähtien kasarmissa. Käsipora miehen pään kokoisten kivien poraamiseksi nostetaan ulos.

FÖ: Kokeillaanpas lähteekö tämä käyntiin talven jälkeen!?! Franssi alkaa iskeä poranterällä reikää kiveen, kuuluu meteliä ja pikkuhiljaa terä painuu sisään. – Tämä moottori se käy sellaisellakin leivällä, jossa on reikä, ja jäähdtykseen sopii lämmin kahvi!

AP: (Maalaa länsireimaria, jossa värinä mustaa ja keltaista. Latvamerkissä mustat kartiot kärjet vastakkain) Näitä tulee sitten kymmenen kaikkiaan. Onkohan meillä valkoista, että saadaan itäreimarit kuntoon? No, on maalattava musta yläosa ensin ja latvaan mustat kartiot suut vastakkain.

FÖ: Mustaa piisaa, mutta valkoista on vähän. Kartioitakin on tehtävä lisää. Mutta nyt siirretään tavarat takaisin ja mennää nukkumaan.

AP: Näin tehdään.

V.1961 vilkasta toimintaa – 114 laivaa Merikarvialla. Luotsi Viljo Österman (s.1915) ja nuorempi luotsi Eero Tuuli (s.1929).

Eletään vuotta 1961, ja länsisaksalainen F.Werner- niminen laiva saapuu noutamaan pyöreää puuta Merikarvialta. Nuorempi luotsi Eero Tuuli lähtee Ouraluodolta luotsiveneellä suorittamaan ensimmäistä luotsaustyötään.

F.Wernerin kapteeni Hans Werner on käynyt Merikarvialla muutaman kerran aikaisemminkin, ja tiedetään, että hän on hankala työkaveri - huomaa mm. kieliongelmat! Hän tietää kaikesta kaiken; niin Hampurista, Merikarviasta kuin Karvian Ouran kareistakin. Eerolla on vaiherikas reissu, koska F.Werner on kookkaanpuoleinen alus (pituus 115m, leveys 20m, uimasyvyys 3,4m) ja liikkuu hitaasti: 5 tuntia luotsinotto paikalta viimeksikin Krookan sisäsatamaan.

Tuuli nousee F.Wernerin tavanomaisessa luotsinotto paikassa ensin, ja kun luotsivene on kiinnitetty aluksen viereen, myös Österman siirtyy köysitikkaita pitkin laivaan.

ET: (kävelee laiturille uudenkarheassa virkapuvussaan) Katsos Viljo, onko kraka suorassa ja takki oikein napitettu?

VÖ: (on irrottamassa luotsiveneen köysiä ja nousee ylös tarkastaakseen Eeron lookin) Kyllä siinä on sitten komiasti pukeutunut mies – ihan on luotsi ammatiltaan!

ET: Sitten lähdetään komiasti töihin!

VÖ: (luotsivene lähtee liikkeelle Viljon ohjaamana) Sieltä onkin tulossa Sinulle haasteellinen työmaa. Viimeksi olin itse luotsaamassa F.Wernerin ja kyllä se kapu sitten uhoi, ettei hän ikinä enää tule Merikarvialle, reimarit kun raapivat laivan kylkiä sivutuulella kun tultiin.

ET: Ja niin vaan täällä taas tavataan Wernerin Äffä ja Tuulen Ee! Taidanpa yllättää kapun ja loikkaan köysitikkaisiin puolentoista metrin päästä - mitäs sanot Vilkkari?

VÖ: Hyppää nyt, niin yllätät itsesikin! Ei tästä ole kuin kolmisenkymmentä metriä. Mitä tuo äijä nyt oikein huitoo? Tik, tak, tik, tak – kello on 12. Näytähän sille rannettasi!

ET: (näyttää rannetta, ja jatkaa sormillaan kävelyä toista kämmentä kohti, sitten näyttää itseään ja siirtää sormensa hyppäämään kämmeneltä eteenpäin) -Siinäpä vähän teatterihupia saksalaisille! No, niin klo 12.03 Eero Tuuli astui laivaan, Eero kommentoi itsekseen.

VÖ: (ohjaa veneen F.Wernerin kylkeen tavanomaisella etäisyydelle) Onnea! Tulen perässä kohta.

ET: -Klo 12.04 Eero Tuuli tervehti kapteeni Hans Wernerin, Eero toistaa aikoja itsekseen, ja tuntuu kuin häntä vähän jännittäisi, kun hän kävelee komentosillalle kapteenin perässä.

VÖ: (miehistö kiinnittää Viljon veneen ja Viljo nousee laivaan ja menee komentosillalle) Kriitings vrom Ouraluoto änt velkam tu Merikarvia, nais tu häv juu hiö öken!

Kapteeni (nauhalta): murahtaa jotain käsittämätöntä ja rummuttaa kärsimättömänä ruoria.

Tuulen luotsaama alus tulee vaikeinta mahdollista väylää pitkin, Truutinkarin väylää, Krookanlahdelle. Lahti on täynnä lastaavia ja lastausta odottavia laivoja. Salmen saha, Kouhin saha ja Metsäliitto laivaavat puuta maailmalle viidestä sisäsataman laiturista.

ET: (astuu luotsin paikalle ja alkaa antaa ajo-ohjeita) Paapuriin, vauhti minimiin, pidä siinä!

Kapteeni (keskeyttää ruorimiehen työn mukisemalla): – no, no, no, no, left-right-left, too fast!
(kapteenin puhe tulee nauhalta)

ET: (rauhallisesti ja määrätietoisesti) Paapuriin, vauhti minimiin, pidä siinä!

Kapteeni (hikoilee heinäkuun helteessä, ja pälättää tietävänsä paremmin kaikkien satamien lähivedet kuin yksikään maailman luotseista): – ool wrong, ool wrong, ai nou petö, oolveis tö seim ting, huu niits ö pailot, ai nou petö! (nauhalta)

Näin edetään yhteistyön hengessä vähän kerrassaan kohti Krookkaa ja Salmen Sahan laituria.

ET: Kaikki styrrpuuriin, perä seis, sivut puoliteholle!

VÖ: (115metrinen 8000 nettorekisteritonni alus kääntyy Salmen Sahan laituriin kauniisti kuin täysperävaunullinen rekka, joka peruuttaa ruuhkaiselta Mannerheimintieltä ylämäkeen) Se on siinä!

ET: (Eero on pirteä ja näyttää siltä, että haastetta ei vielä ollut hänelle tarpeeksi) Juu aa velkam!
Klo 16.30 Eero Tuuli astuu laivasta, Eero jatkaa kellonaikojen sanomista.

Tuuli ja Österman poistuvat laivasta Sevion kaupalle tekemään ostoksia: maitoa, makkaraa ja voita sekä polttoainetta luotsiasemalle. F. Werner lastaa pohjalastin pyöreätä puuta Salmen Sahan laiturissa ja siirtyy sitten Tynnyrikarin syväsatamaan lastaamaan lisää.

VÖ: (kantaa makkarakäämiä kaulassaan ja maitotonkkaa kädessään ja hoilaa) ”Seviolta saa varmasti vanhaa, luotseille sitä mikä muille ei kelpaa” – saas nähdä ny pitääkö paikkans!

ET: (kantaa bensa- ja petroolisiäiliötä) Nämä aineet ne ei happane eikä mädänny – syödään me pojat suolasilakkaa ja ruisleipää sekä kalasoppaa, nin ei se maha valita!

Luotsit kävelevät laivaan laskettavaa siltaa pitkin ja jättävät tavaransa kannelle.

ET: Hiijohoi! Ja kokka kohti Tynnyrikaria – pitelehän Vilkkari myssystäsi kiinni, kun viedään tämä Filhjelmina tyttönen ottamaan lisää lastia!

VÖ: (hoilaa, kun Filhjelmina kiinnittyy Tynnyrikariin) Käymme yhdessä ain, käymme aina rinnakkain! Otetaanpas sitten masu täyteen, kun ei ole puut niin liukkaita, että kansilasti putoaisi kääntyessä!

ET: Kyllä se niin on, että naista ei sovi pitää nälässä: nälkäinen nainen muuttaa mieltään niin kuin pyörremyrsky suuntaa – silmänräpäyksessä!

Kesäilta hämärtyy, kun Eero Tuuli päättää vielä luotsata F. Wernerin ulos – Merikarvian väylien mutkaisuuden ja kapeuden vuoksi luotsataan ainoastaan valoisana vuorokauden aikana. Tuuli lähtee ratsastamaan tuulella... selviää voittajana ja kohtaa aamun varhaisina tunteina trombin.

VÖ: Kello lyö kohta kahdeksaa – ei ollut muita tulossa tänne eikä lähdössä ulos tänä iltana.

ET: Klo 1950 Tuuli lähtee ratsastamaan tuulella Tynnyrikarilta ulospäin. Matka sujuu hitaammin kuin tullessa. Tuuli nauttii työstään ja näyttää siltä, että ikään kuin hän tanssisi paikallaan; hän tuntee 115metrisen vartalonsa siinä komentosillalla ja liikuttaa itseään samalla kun laivakin liikkuu.

ET: Thänk juu foo visiting in Merikarvia! Velkam öken änt häv ö nais vei houn! Tuuli poistuu Filjhelminalta klo 01.00

VÖ: Soromnoo! Olipa kapu kalpea! No kyllä se siitä piristyy, kun pääsee avomerelle tai siis lähivesille, missä hän on parhaimmillaan!

ET: No niin! Nyt lähdetään Vilkkari elpymään asemalle!

VÖ: (kiinnittää luotsivenettä laituriin ja katsahtaa horisonttiin, nousee äkkiä pystyyn) Eeroo! Eero! Haappa kiikari Leutoselta!

ET: Mitäs, mitäs – eikö me annettu sen tyttösen syödä tarpeeksi!? Tuleeko se takasin? (lähtee juoksemaan luotsiasemalle päin, josta Yrjö Leutonen tulee jo kiikarien kanssa vastaan. Eero ottaa kiikarin ja katsoo itse) –Mikä mahtaa olla tuo, joka tanssien pyörii eikä vettä juo, vaan pinnalla kiittää meidän luo?

VÖ: (ottaa kiikarin ja katsoo) Pojjat hoi! Nythän meille vieras tulee, eipä ehditä laittaa pöytääkään koreaksi! Se on pojjat trombi!

ET: Mihnä se nyt menee, pojjat, nostattaa vettä 40metriin!! Tulee Tuulen pojalle kiiiire! Se tulee TÄNNNE! JUOSKAA aseman taakse!!

VÖ: Tuliko sillen hätä, kun se tuolla vessan takana häärii?

ET: Mitäs nuo ovat? Ruskealla leimattuja passeja taivas täynnä!! Bon jour, vaan Sullekin!

VÖ: Siellä on, paljon pahvi-laati-koita, (hyräilee Viljo, kun trombi siirtyy kasarmin taakse)

ET: Fiksu nainen tämä trombi, ja siisti! Laittaa leimatut passit laatikoihin ja kuljettaa ulkosaaristoon! Kyllä naiset osaa!

Seuraavana päivänä naapurisaarelta tulee vieraita luotsiasemalle.

Vieras: (nauhalta, ääntää korrektisti suomea) Mistähän kuulkaa mahtaa johtua, että minun saarellani on ruskealeimattuja papereita sekä pahvilaatikoita – paljon, voi, niin paljon!

ET: Mistähän ovat tulleet? Ettei olisi joku lentokone tyhjentänyt liikapainoa juuri Teidän saareenne!

Vieras: Ei kuulkaa, hyvät miehet, kun nämä näyttävät aivan tutuilta nämä paperiarkit – että ihan kuin olisin tullut joskus vilkaistuksi tällaisia!

VÖ: Kyllä sitä joskus tulee vilkaistua, minkä päällä istuu!

ET: Niin, kuulkaa meillä kävi täällä siisti naisvieras, joka tyhjensi koko kesän pahvilaatikot täältä kasarmin takaa, ja häntä kiinnosti myös vessan alunen!

Vieras: Voi vietävä sentään – tämähän on vallan surkeata! Meidän Fifi on jo tuolla saarella syönyt itsensä ihan täyteen näitä ruskealeimaisia paperiarkkeja. Voi vietävä miehet – tämä on jännittävää seutua – lähdenkin kertomaan Ailalle, että meidän saarella on vierailut blondi!

LÄHTEET

1. Arkistot

KANSALLISARKISTO, Helsinki

Luotsi- ja majakkalaitoksen arkisto

Diaarit, A

-Saapuneiden kirjeiden diaarit 1851, Ab14

-Menneiden kirjeiden diaarit 1851-52, Ah4

Luettelot, B

-Rakennusluettelo 1888-1907, Bc2

Saapuneet asiakirjat, E

-Luotsi-inspektorille ja luotsiylihallitukselle saapuneet kirjeet, Eb36-38

Tilit, G

-Luotsi- ja majakkalaitoksen menosääntöjä 1845-1852, Gj3

Sisällön mukaan järjestetyt asiakirjat, H

-Sekalaisia asiakirjoja 1830-1917, He2

VAASAN MAAKUNTA-ARKISTO

Vaasan luotsipiirin arkisto

-Luotsiasemien kalustoluettelot 1901-1936, Bab1

-Rakennusten, alusten ja laitteiden korjaustöiden luettelot 1899-1934, Bc5

-Luettelot rakennusten ym. korjauksista 1930-1950, Bc7

SUOMEN MERIMUSEON ARKISTO, Helsinki

-Rakennuspiirustukset 1883, 1936

-Erns Andersinin kirjasarja, Beskrifning öfver Finlands Sjömärken m.m. 1724-1900, II (1899)

MERIKARVIA KUNNAN KOTISEUTUARKISTO

-Luotsiaseman tarkastuskirja, 1927

-Merikarvian sataman toimintakertomukset 1961-1969

YKSITYISTEN HALLUSSA OLEVA LÄHDEAINEISTO

Kohvakka Pentti, Noormarkku

Muistelus Ourasta

Österman Kalevi, Helsinki

Muisteluita Merikarvian rannikkoelämästä

2. Haastattelut

Hanhivaara, Annikki (sähköpostilla tehty haastattelu). Eläkeläinen, toimi pikkulottana Ouraluodolla talvisodan aikana, Pihtipudas 18.5.2001.

Harju, Martti. Eläkkeellä oleva perämies, Merikarvia 23.4.2001.

Kallava, Antti. Eläkkeellä oleva luotsi, Pori 18.5.2001.

Kuntola, Ossi (puhelinhaastattelu). Merivartija, Pori 29.6.2001.

Kuuskeri, Aimo. Eläkkeellä oleva merivartioaseman päällikkö, Merikarvia 28.5.2001.

Leutonen, Lahja. Ouraluodon viimeisen luotsivanhimman Yrjö Leutosen puoliso, Merikarvia 24.4. ja 8.5.2001.

Lindh, Kirsti. Luotsi Artturi Peltosen tytär, Merikarvia 22.4.2001.

Pallasaho, Jorma. Eräopas, Merikarvia 20.2. ja 15.5.2001.

Peltonen, Kaarina (puhelinhaastattelu). Luotsi Artturi Peltosen tytär, Helsinki 12.3.2001.

Tuuli, Eero. Eläkkeellä oleva luotsi, Merikarvia 20.12.2000 ja 25.5.2001.

Välimäki, Eelis. Eläkkeellä oleva kalastaja, Merikarvia 24.4.2001.

Österman, Viljo. Eläkkeellä oleva luotsi, Merikarvia 13.3. ja 4.6.2001.

3. Valokuvat

Harju, Martti.

Huuhtanen, Jorma.

Kallava, Antti.

Kohvakka, Ulla.

Leutonen, Altti.

Leutonen, Lahja.

Merikarvian kunta

Tuuli, Eero.

Vanhatalo, Leena-Sisko

Österman, Kalevi.

Österman, Viljo

4. Kirjallisuus

Laati, Iisakki. *Suomen luotsi- ja majakkalaitoksen historia 1808-1946*. Helsinki 1946.

Mikander, Jack ja Westerback, Christer. *Söderskär*. Jyväskylä 2000.

Nenonen, Kaisu-Maija ja Teerijoki, Ilkka. *Historian suursanakirja*. Juva 1998.

Pitkänen, Matti A. *Merikalastajat*. Espoo 1978.

Santavuori, Martti. *Merikarvian historia 1900-luvun alkuun*. Helsinki 1961.

Sirén, Ari. *Jussarö. Ett lots- och gruvsamhälle i Ekenäs yttre skärgård*. Helsingfors 2000.

Öhman, Martin. *Miehet Leidarilla. Luotsaustoiminta Saaristomerellä 1696-1996*. Turku 1996.